

Aan:
de leden van provinciale staten
van Drenthe

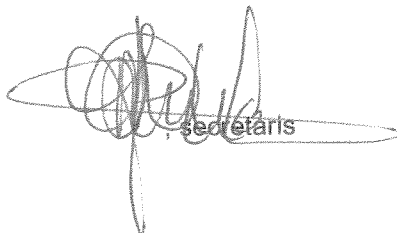
Assen, 16 november 2007
Ons kenmerk 45/Ec/2007014209
Behandeld door de heer H. Caspers (0592) 36 56 62
Onderwerp: Nota Europastrategie 2007-2011 van het Samenwerkingsverband
Noord-Nederland

Geachte leden,

Hierbij zenden wij u de Nota Europastrategie 2007-2011 van het Samenwerkings-
verband Noord-Nederland. Deze nota is op 9 oktober 2007 door het dagelijks bestuur
van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland vastgesteld. Wij brengen de nota
graag onder uw aandacht. Op basis van deze versie zullen wij met u in de komende
tijd de Drentse insteek verder concretiseren.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

, secretaris

, voorzitter

Bijlage(n):
wa/coll.

Europastrategie 2007-2011

samenwerkingsverband
Noord-Nederland

Europastrategie 2007-2011

Colofon

Assen, 9 oktober 2007.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Trends	7
I Het SNN en de Europese Unie	8
II Samenwerking met andere regio's in Europa	9
III De voornemens op een rij	14
Bijlagen	
1. IPO prioritaire dossiers Europa	16
2. Lijst van begrippen, afkortingen en organisaties	18

Inleiding

Europastrategie is een onderwerp dat zich bij uitstek leent voor samenwerking op Noordelijk niveau. Als Samenwerkingsverband Noord-Nederland kunnen de noordelijke provincies zich immers op een grotere schaal en met meer daadkracht in Europa manifesteren dan individueel het geval zou zijn. De resultaten van onze samenwerking hebben dat in de afgelopen jaren genoegzaam bevestigd, of het nu de succesvolle lobby met betrekking tot het nieuwe Europese regionaal beleid betreft, of het grote aandeel dat Noord-Nederland heeft in de uitvoering van het Noordzee-programma. In die wetenschap presenteren wij u dan ook met overtuiging de Vierde nota Europastrategie van het SNN waarin onze gezamenlijke ambities ten aanzien van Europa voor de periode 2007-2011 zijn vastgelegd.

Deze Nota Europastrategie ziet het licht op een bijzonder moment: het begin van de nieuwe programmaperiode van de Europese Commissie (2007-2013) valt samen met een nieuwe provinciale bestuursperiode. Die samenloop stelt ons in de gelegenheid de keuzes ten aanzien van Europa meer dan voorheen te toetsen aan de ambities die in de nieuwe collegeprogramma's zijn geformuleerd. Wij maken daarbij onderscheid tussen Europa als bestuurlijk begrip (de Europese Unie als vierde bestuurslaag) en Europa als de territoriale omgeving waarbinnen Noord-Nederland zich cultureel en economisch wenst te ontwikkelen. Dit onderscheid is ook in deze Nota terug te vinden.

In hoofdstuk 1 gaan wij nader in op onze relatie met Brussel, hoe te reageren op de richtlijnen en regels die daar worden uitgevaardigd, de wijze waarop wij er onze belangen het best kunnen behartigen en de onderwerpen die in het bijzonder noordelijke aandacht verdienen. Hoofdstuk 2 richt zich op de groeiende betekenis van de economische en culturele samenwerking met ons omringende regio's, de visie die wij daarop hebben ontwikkeld en de instrumenten die ons ter beschikking staan om onze doelstellingen te bereiken. Met het pakket aan acties en maatregelen dat wij presenteren, op een rij gezet in hoofdstuk 3, denken wij de handschoen die Europa ons toewerpt op een positieve en actieve manier te kunnen oppakken.

In tegenstelling tot de eerdere edities bevat deze Nota geen uitvoerige beschrijvingen van de Europese instellingen, interregionale partners of Europese programma's. Daartoe zijn voldoende goede informatiebronnen beschikbaar, onder meer bij het Kenniscentrum Europa Decentraal. Voor de leesbaarheid van de Nota hebben wij echter wel de lijst van Begrippen, Afkortingen en Organisaties als bijlage gehandhaafd. Om vergelijkbare redenen laten wij de strategische hoofdstukken voorafgaan door een korte beschouwing over de belangrijkste trends in de bestuurlijke relatie tussen decentrale overheden en de Europese Unie.

Trends

Vanaf 1996 hebben de drie noordelijke provincies in SNN-verband getracht meer structuur te brengen in hun benadering van en relaties met de Europese Unie. Dat lijkt eenvoudiger dan het is, vooral omdat de omgeving waarin die structuur moet functioneren aan frequente wijzigingen onderhevig is. Er zijn immers zeer vele actoren actief in die relaties. Niettemin is in een tijdsbestek van één decennium een herkenbare en tot tevredenheid werkende structuur tot stand gekomen. In de afgelopen vier jaar is daarin een aantal trends te onderkennen geweest.

Aansturing dossier Europa: gestructureerder en professioneler

Er is in de afgelopen jaren door de Nederlandse provincies veel energie gestoken in het doorzichtiger, efficiënter en effectiever maken van de informatiestromen en activiteiten met de (instellingen van de) Europese Unie. De belangenbehartiging is in de voorbije vier jaren volwassen geworden en in de betrokken organisaties beter ingebed. Deze vernieuwde aanpak moet onder meer borg staan voor grotere betrokkenheid van de vakdeskundigen uit de organen voor advies en overleg binnen het IPO. In alle provincies is veel werk gemaakt van zogenaamde “Europaproof”-projecten, waarbij kennis van Europa en bewustwording van het belang van de additionele bestuurslaag die de Europese Unie vormt centraal staan. Daarenboven zijn alom activiteiten ontwikkeld om de gemaakte stap voorwaarts in de organisaties te bestendigen door regelmatig aanvullende scholing aan te bieden.

Europa: van zelfstandig dossier naar facet

In de nu gangbare benadering van Europese dossiers is niet meer de Europese Unie leidend maar het specifieke beleids-terrein zelf. Standpunten worden niet meer bepaald door algemene Europa-deskundigen maar door (bestuurlijke en ambtelijke) specialisten op het desbetreffende terrein. Een dergelijke benadering leidt in principe tot grotere effectiviteit maar vereist een actievere organisatie (zie boven).

Regionaal beleid: sterkere thematische focus en mainstreaming

De Europese Unie heeft zich ten doel gesteld Europa om te vormen tot de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie in de wereld en daarvoor de Lissabon-agenda opgesteld. Alle Europese programma's voor regionaal ontwikkelingsbeleid zijn op de leest van deze ambitie geschoeid (mainstreaming). Tegenover het

voordeel van concentratie op één hoofdthema staat het nadeel dat de thematische keuzevrijheid in de programma's aanzienlijk beperkt is. Zo is het thema duurzaamheid (Gothenburg agenda) aan het hoofdthema ondergeschikt gemaakt. Bovendien is de onderlinge overeenkomst tussen de programma's zo groot dat ze eerder concurrerend dan complementair ten opzichte van elkaar staan.

Territoriale samenwerking en mondialisering als kans

Grenzen als barrière voor ontwikkeling hebben afgedaan. Meer dan ooit worden grensoverschrijdende samenwerking, Europeanisering en mondialisering gezien als extra kansen om resultaten in de eigen regionale ontwikkeling te bereiken. De financiële armslag die de Europese programma's daarbij bieden wordt overigens niet groter. Sommige programma's ondergaan in de periode 2007-2013 zelfs een aanzienlijke financiële teruggang. Daarnaast is een ontwikkeling te bespeuren waarin, mede gedreven door de beperktheid van eigen nationale middelen, de centrale overheden en soms ook de Europese Unie zelf een veel grotere invloed claimen in de uitvoering van de programma's. Een vermindering van middelen in de concurrentieprogramma's leidt ertoe dat meer de hand wordt gelegd op middelen voor programma's voor Europese territoriale samenwerking, coöperatieprogramma's.

Europa: onveranderd

Europa wordt door velen nog steeds gezien als een moeilijke en ingewikkelde bestuurslaag met ondoorzichtige en onduidelijke procedures. De Nederlandse afwijzing van een Europese grondwet moet mede in dat licht worden gezien. Op zich heeft de Europese Unie echter een structuur die logisch in elkaar steekt, mits men daarvan kennis wil nemen. Teveel hangt echter af van de energie die een beperkt aantal politici, ambtenaren en burgers persoonlijk in de instellingen van Unie steken waardoor de plaats van de Europese Unie in onze samenleving nog steeds erg kwetsbaar is. Niet voor niets heeft de Europese Unie prioriteit gegeven aan het zoeken naar middelen om de resultaten en voordelen van de Europese integratie duidelijker en aansprekender voor het voetlicht te brengen.

I Het SNN en de Europese Unie

De Europese Unie is uitgegroeid tot een niet meer weg te denken autoriteit, een vierde bestuurslaag waar ook de provincies direct en indirect mee te maken hebben. In het licht van deze ontwikkeling hebben de Noord-Nederlandse provincies hun relaties met de Europese Unie verder geprofessionaliseerd. In de provinciale organisaties zelf werd een zogenaamd Europaproof traject doorlopen, waarmee de voorwaarden zijn geschapen dat in de drie Provinciehuizen op adequate wijze wordt omgegaan met de richtlijnen en regels die door de Europese Commissie worden uitgevaardigd. De verantwoordelijkheid daarvoor is daarbij verschoven van de ambtelijke coördinatiefuncties Europa naar de beleids- en stafafdelingen van de provincies. Wanneer nodig kunnen zij een beroep doen op de deskundigheid van het Kenniscentrum Europa Decentraal, dat door het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Unie van Waterschappen en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het leven is geroepen.

De bestuurlijke activiteiten richting de Europese Commissie en de andere Europese instellingen worden steeds meer gekanaliseerd via het Interprovinciaal Overleg. Gebleken is dat op veel Europese dossiers een eendrachtige opstelling van alle twaalf provincies mogelijk is en daardoor meer effect sorteert. Deze 'prioritaire' dossiers, die voornamelijk *voor de provincies belangrijke wetgeving* behelzen, worden periodiek in IPO-verband vastgesteld (zie bijlage 1) en dienen als leidraad voor de bestuurlijke inzet die vanuit de provincies wordt gepleegd. Het uitgangspunt daarbij is dat de inhoud van de belangenbehartiging per dossier wordt bepaald door de desbetreffende *vakbestuurders*.

De gecoördineerde lobby wordt uitgevoerd vanuit het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel, vanwaar de contacten met onder meer de Europese Commissie, de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland en het Europees Parlement worden onderhouden. Daartoe hebben de provincies onderling afspraken gemaakt over de personele inzet ten behoeve van de gezamenlijke dossiers. Noord-Nederland stelt 0,7 fte beschikbaar voor deze gezamenlijke belangenbehartiging. Daarnaast is er vanzelfsprekend aandacht voor Noordelijke onderwerpen (thema's uit de Strategische Agenda, staatssteunkwesties, subsidietrajecten voor Noordelijke projecten, prioriteiten

voortvloeiend uit de afzonderlijke collegeprogramma's voor de komende vier jaar of de ondersteuning van interregionale netwerken) die door de SNN-medewerkers in het Huis worden opgepakt. Hiervoor is 1,3 fte beschikbaar.

Op de prioritaire dossiers is de inzet van de provincies nu goeddeels in interprovinciale procedures, afspraken en voorzieningen vastgelegd. Deze (IPO) dossiers bevatten dan ook weinig specifiek Noordelijke punten. Dat neemt niet weg dat het SNN er belang bij heeft een prominente rol te spelen in de gezamenlijke belangenbehartiging in Brussel, bijvoorbeeld door bestuurlijk verantwoordelijkheid te nemen voor één of meer van deze dossiers. De positie van dossiertrekker biedt de SNN bestuurder immers niet alleen de gelegenheid een eigen stempel op de lobby te drukken maar ook om het profiel van Noord-Nederland of de eigen provincie in Europa te versterken en eigen netwerken en ingangen op te bouwen. Mede daarom hebben dossiers die te relateren zijn aan Noordelijke strategische thema's (zoals energie) vanzelfsprekend de voorkeur.

Om deze posities ook daadwerkelijk te kunnen bezetten is een actieve rol in de interprovinciale organen een voorwaarde. Het betreft dan het bestuur van het Huis van de Nederlandse Provincies en het bestuurlijk platform Europa van het IPO waar ten aanzien van de algemene lobbystrategie en de toewijzing van functies in Europese organen als het Comité van de Regio's, de Raad van Europa en de Raad van Europese Gemeentes en Regio's afspraken worden gemaakt.

Het SNN onderstreept het belang van een goede en professionele relatie met de Europese Unie en continueert daartoe de noordelijke inzet vanuit het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel. Bovendien zal het SNN zich krachtig inzetten voor de interprovinciale belangenbehartiging waarbij de specifieke belangen van Noord-Nederland als vertrekpunt dienen.

II Samenwerking met andere regio's in Europa

2.1. Inleiding

Met de ontwikkeling van de interne markt (Verdrag van Maastricht) is de toch al open Nederlandse economie nog verder verbonden geraakt met het buitenland. Ook de toekomst van Noord-Nederland kan niet los worden gezien van de ontwikkelingen in de Europese omgeving. In de afgelopen bestuursperiodes is het SNN al bestuurlijke samenwerking aangegaan met haar burens in Noord Europa, in het bijzonder in Noordwest-Duitsland, maar ook in de landen rondom de Noordzee, teneinde de politieke, culturele en economische banden aan te halen en zichzelf als regio te profileren.

In 2005 heeft het SNN zich laten adviseren over de vraag welke ontplooiingskansen Noord-Nederland heeft in Noord-Europa. In het advies "The Northeast-European Agenda for Noord-Nederland" van het Duitse adviesbureau BAW wordt vastgesteld dat er voor Noord-Nederland goede ontwikkelingskansen liggen wanneer het er in slaagt zich op te werpen als schakel tussen de centra in de Randstad, Noordwest Duitsland (Niedersachsen, Bremen, Hamburg), Scandinavië (Øresund-regio, Stockholm) en Helsinki/St. Petersburg. De betekenis van de markten in

Polen en de Baltische Staten is vooralsnog geringer maar zal op termijn zeker ook een rol gaan spelen.

Op grond van dit advies heeft het SNN een strategische visie gepresenteerd, de Noordelijke Ontwikkelingsas (NOA), waarin beschreven wordt hoe de geschetste kansen benut kunnen worden. Uitgangspunt is daarbij het streven naar bundeling van de inspanningen: de provincies willen de handen ineen slaan met steden, bedrijven en kennisinstellingen om het profiel van Noord-Nederland in Europa te versterken. Bovendien moeten de politieke, economische en culturele netwerken in het NOA-gebied (van Randstad tot St. Petersburg) worden uitgebouwd. Daartoe dienen onder meer de bestaande contacten met de Duitse burens als vertrekpunt. Bovendien kan het SNN ook de komende periode weer gebruik maken van de mogelijkheden van de Europese programma's voor territoriale samenwerking (INTERREG) om zijn streven te ondersteunen.

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het SNN met behulp van de verschillende instrumenten die ter beschikking staan, zijn positie in Noordoost-Europa met behulp van zijn internationale partners kan versterken.

Figuur 1: Het perspectief van Noord-Nederland op Noordoost-Europa (bron: NOA project)

2.2. Instrumenten voor interregionale samenwerking

De Europese Commissie heeft haar structuurbeleid in de eerste plaats gericht op het verkleinen van de grote economische verschillen in Europa teneinde de interne markt voorspoedig te laten groeien. Noord-Nederland heeft als regio met een relatieve achterstand steeds mogen rekenen op aanzienlijke regionale steun vanuit Brussel. De status van achterstandsregio wordt in de huidige periode echter afgebouwd in verband met de toetreding van de aanzienlijk zwakkere regio's in de nieuwe lidstaten. Een nog belangrijker voorwaarde voor groei van de interne Europese markt is dat de belemmeringen, die het gevolg zijn van de binnengrenzen zo klein mogelijk moeten zijn. De Europese Commissie heeft vanaf 1992 tal van maatregelen genomen om belemmeringen voor het onderlinge handelsverkeer in brede zin weg te nemen. Om de rijksgrenzen ook in politiek en cultureel opzicht meer te openen, werden programma's voor interregionale samenwerking langs de binnengrenzen opgesteld, de zogenaamde INTERREG programma's. Voor Noord-Nederland waren deze gebeurtenissen aanleiding om de Nieuwe Hanze Interregio op te richten, een politieke alliantie met de Duitse deelstaten Nedersachsen en Bremen, en de provincie Overijssel. De NHI heeft als doel de onderlinge economische en culturele samenhang in het gebied te versterken. Tevens biedt de NHI ingangen om grensgerelateerde problemen (bijvoorbeeld ten aanzien van milieuvergunningen) aan de orde te stellen. In het directe grensgebied werd bovendien het eerste INTERREG programma in uitvoering genomen in het kader van het reeds bestaande samenwerkingsverband van de Eems Dollard Regio (EDR). Daarmee kwamen tientallen miljoen gulden beschikbaar voor de uitvoering van grensoverschrijdende projecten. Inmiddels heeft Noord-Nederland meer dan 15 jaar ervaring met interregionale samenwerking en is het aantal instrumenten geleidelijk uitgebreid. Naast het programma voor grensoverschrijdende samenwerking (A) wordt ook deelgenomen aan een programma voor transnationale samenwerking rondom de Noordzee (B) en een programma voor (algemene) interregionale samenwerking (C) die de vorm kreeg van een netwerk van 15 regio's in Noordwest en Noordoost-Europa (Hanse Passage). Noord-Nederland staat aan de vooravond van een nieuwe programmaperiode voor Europese Territoriale Samenwerking

2007-2013 waarin de Europese Commissie de bestaande instrumenten voor interregionale samenwerking zal continueren. De Commissie heeft de doelstellingen van de vernieuwde programma's geënt op die van het algemene structuurbeleid dat zij voorstaat. Dat betekent dat ook de INTERREG programma's in aansluiting op de politieke agenda's van Lissabon en Gothenburg moeten bijdragen aan de versterking van de regionale concurrentiekracht in een duurzame omgeving.

Het SNN zal in de komende bestuursperiode de verschillende instrumenten van interregionale samenwerking aanwenden om zijn streven naar grotere politieke, economische en culturele samenhang in dit deel van Europa te ondersteunen. Maar daar blijft het niet bij. Ook bijvoorbeeld het Life+ programma, dat projecten in het groene en grijze milieu ondersteunt, het 7^e kaderprogramma voor innovatie en onderzoek of het Intelligent Energy programma uit het CIP bieden in potentie aanknopingspunten om onze doelen te bereiken.

In de volgende paragraaf wordt aangegeven welke beleidskeuzes wij ons voorstellen te maken.

2.3. Beleidsmatige keuzes voor Noord-Nederland

Strategische Agenda

In SNN-verband is vanaf 2005 een begin gemaakt met het bepalen van de prioriteiten voor de nieuwe regionale ontwikkelingsprogramma's. In het bijzonder ging het daarbij om de vraag op welke wijze aangehaakt zou kunnen worden bij de doelstellingen van de Europese Commissie. In de zogenaamde Strategische Agenda voor Noord-Nederland 2007-2013 werden de sectoren en thema's vastgelegd waarop Noord-Nederland in de komende programmaperiode in het bijzonder wil inzetten ten einde door te kunnen groeien naar een meer op kennis en innovatie gestoelde economie. Alle regionale programma's waaraan vanuit Noord-Nederland wordt deelgenomen, ook de internationale, dienen daaraan bij te dragen.

Het SNN wil de concurrentiekracht van de Noord-Nederlandse economie in Europees perspectief versterken. De inzet van het SNN in de verschillende (internationale) ontwikkelingsprogramma's zal geconcentreerd zijn op de in de Strategische Agenda voor Noord-Nederland geformuleerde speerpunten en thema's.

NOA / Nordconnect

In de NOA-visie heeft het SNN de territoriale prioriteiten van zijn interregionale ambities vastgelegd. Ter uitvoering daarvan is in 2007 een NOA Actieplan 2007-2010 vastgesteld. De daarin uitgewerkte maatregelen zijn gebaseerd op een analyse (nul-meting) van de uitgangspositie van Noord-Nederland. Omdat daarbij is gebleken dat de samenwerkende regio Noord-Nederland voorbij Hamburg grotendeels onbekend is zal het Actieplan de promotieactiviteiten in Scandinavië en het Oostzee gebied intensiveren. Met het oog daarop zal de NOA internationaal worden aangeduid als Nordconnect en is het SNN inmiddels toegetreden tot het Baltic Development Forum waarmee nieuwe netwerken zijn aangeboord. Bovendien zal actief worden gezocht naar mogelijkheden om specifieke doelen van het Actieplan vanuit de uitvoeringsprogramma's (zie hieronder) te ondersteunen.

De NOA visie is richtsnoer voor de vormgeving van de internationale contacten die het SNN aangaat en/of uit zal bouwen. De effectiviteit zal worden verhoogd door de samenhang en wisselwerking met de andere instrumenten voor interregionale samenwerking te intensiveren, bijvoorbeeld door specifieke aan NOA doelstellingen gerelateerde projecten te ontwikkelen.

Bestuurlijke Samenwerking

Noord West Duitsland is een belangrijke partner in ons streven om de interregionale inspanningen te bundelen. Het SNN heeft het bestaande samenwerkingsverband van de Nieuwe Hanze Interregio aangewend om een aantal ontmoetingen met politieke leiders van Nedersachsen, Bremen en Hamburg te arrangeren die juist dat streven ten doel hadden. Dit contact zal in de komende jaren verder worden verdiept. Daarbij zal ook aandacht worden gevraagd voor het feit dat Noord-Nederland als gevolg van bestuurlijke hervormingen in Nedersachsen geen geschikte aanspreekpartner heeft in het Weser-Ems gebied voor het afstemmen van regionale ontwikkelingsvraagstukken. Gelet op de uiteenlopende schaal en thematiek van de samenwerking met Noordwest-Duitse instanties, kan in de komende bestuursperiode aanleiding ontstaan om de grondslagen van die samenwerking aan de orde te stellen. Op de schaal van de Noordzee wordt de Northsea Commission gezien als een geschikt platform om de Noord-Nederlandse ambities uit te dragen. Wanneer

nodig zal daartoe ook het grotere verband van de CPMR (Conferentie van Maritieme en Perifere Regio's) worden benut.

In het licht van de strategische ambities van Noord-Nederland wordt de politieke samenwerking met Noordwest Duitsland geïntensiveerd en waar nodig aangepast. De bestuurlijke inbreng in organen voor regio's in Europa zal mede daarvan worden afgeleid.

Programma's voor interregionale samenwerking

Terugblik

Noord-Nederland heeft in de afgelopen periode intensief gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de programma's voor Interregionale samenwerking. Onder Interreg IIIA zijn in de periode 2000-2006 59 projecten met partners in het Duitse grensgebied uitgevoerd met een totale omvang van € 100 miljoen (waarvan € 39 miljoen INTERREG). Een aansprekend voorbeeld daarvan is de versnelde afbouw van de snelweg A31 in Duitsland, waaraan ook de noordelijke provincies en het rijk hebben meegefinancierd. Andere belangrijke projectthema's werden gevonden in technologische samenwerking in de agribusiness, investeringen in de grensoverschrijdende toeristische infrastructuur (recreatievaart, natuurparken, musea) en samenwerking tussen hogescholen.

In het IIIB Noordzeeprogramma namen Noord Nederlandse partners mee aan 43 projecten, in veel gevallen als project-leider. Met deze deelname konden belangrijke financiële en inhoudelijke impulsen worden gegeven aan stedelijke en regionale ontwikkelingen op terreinen als watermanagement (in het bijzonder in Fryslân), ruimtelijke relaties tussen stad en platteland en revitalisering van steden. In totaal werd met deze projecten € 21 miljoen aan Europese middelen in Noord Nederland ingezet.

Onder het Interreg IIIC programma zijn Noord-Nederlandse partners betrokken bij vier projecten, waaronder het toonaangevende regionale raamproject Hanse Passage. In de komende periode zal op deze ervaringen kunnen worden voortgebouwd.

De nieuwe programma's

1. Operationeel Programma EFRO doelstelling 2 Noord-Nederland (budget: € 237 miljoen)

Hoewel dit programma geen directe interregionale

en grensoverschrijdende doelstellingen heeft, wordt het internationale aspect van de economie van Noord-Nederland onderkend. Het streven om de ontwikkeling van grensoverschrijdende netwerken te bevorderen is expliciet in het programma opgenomen. Met Niedersachsen wordt onderzocht op welke wijze vanuit beide regionale programma's tot gebundelde inzet kan worden gekomen. Op de terreinen energie, agribusiness, sensortechnologie en havens worden goede kansen gezien. Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van de resultaten van de Conferentie voor Grensoverschrijdende Economische Samenwerking die het Ministerie van Economische Zaken in 2006 heeft georganiseerd.

Het SNN zal met Niedersachsen en Bremen afspraken maken over de inzet van middelen voor projectmatige samenwerking op de terreinen energie, agribusiness, sensortechnologie en havens. De internationale dimensie van de noordelijke economie zal een belangrijk punt van aandacht zijn in het overleg met de marktsector en de kennisinstellingen.

2. INTERREG A: Grensoverschrijdende Samenwerking EDR (budget: € 40 miljoen) (zie figuur 2)

De uitvoering van het INTERREG A programma in het EDR gebied zal voor het eerst langs de gehele rijks-grens onder algemene Nederlands-Duitse aansturing plaatsvinden. Het deelprogramma voor het EDR gebied zal echter gebaseerd blijven op de specifieke wensen in het gebied zelf. Overigens zal een groot deel van de provincie Fryslân ook tot het programmagebied behoren.

Het programma is bij uitstek geschikt om in het directe grensgebied concrete samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen te bevorderen. De relatief ijle economische - en kennisinfrastructuur aan weerszijden van de grens en de matig ontwikkelde grensoverschrijdende netwerken vereisen echter extra inspanningen om tot een succesvolle programma uitvoering te komen.

Het SNN zal met de Duitse bestuurders initiatieven nemen om de betrokkenheid van de marktsector en de kennisinstellingen bij het INTERREG A programma te versterken

Figuur 2: Het programmagebied INTERREG IV A NL-D (bron: Land Nordrhein-Westfalen)

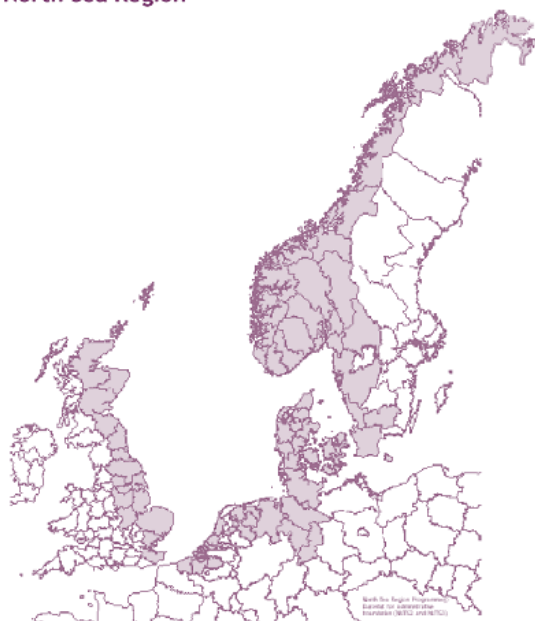
3. INTERREG B: Transnationale samenwerking Noordzee (budget: € 140 miljoen) (zie figuur 3)

Het INTERREG B programma richt zich de komende zes jaar op de thema's: innovatie, bereikbaarheid, milieu en attractieve steden en regio's. In het nieuwe programma wordt meer dan tevoren nadruk gelegd bij het betrekken van (het belang van) het Midden en Kleinbedrijf bij de projecten. De thema's van de Strategische Agenda zijn heel herkenbaar terug te vinden zowel in het Interreg programma voor het Noordzeegebied als in dat voor het Baltische Zeegebied. In dat licht zal ook de ruimte die wordt geboden voor projectmatige samenwerking met het Oostzee programma optimaal moeten worden benut. Daarbij zal ook het contact met de Duitse deelnemers aan het programma moeten worden uitgebreid.

Het SNN zal de INTERREG B programma's voor de

Noordzee en de Baltische Zee optimaal benutten, onder meer om uitwerking te geven aan de NOA strategie

The North Sea Region

Figuur 3: Het programmagebied INTERREG IVB Noordzee (bron: OP NSR)

4. INTERREG C: Interregionale samenwerking in Europa

Het INTERREG C programma biedt de mogelijkheid om met partners uit de gehele Europese Unie rondom bepaalde thema's samen te werken. Voor het lopende programma heeft het SNN samen met de partners in de Nieuwe Hanze Interregio het initiatief genomen voor het Hanse Passage project, een omvangrijk programma van kennisuitwisseling op tal van terreinen. Naast de zes NHI partners hebben nog eens negen regio's uit in totaal zes verschillende lidstaten zich bij dit project aangesloten. De SNN-partners zien in het Hanse Passage programma een uitstekend instrument om hun positie in Noord-Europa inhoud te geven. Bovendien past het netwerk goed in het strategische perspectief van de NOA. Het SNN streeft derhalve naar een vervolg op het Hanse Passage project in het nieuwe INTERREG C-programma. Aansluiting zal wederom worden gezocht bij de thema's van de Strategische Agenda.

Het SNN zet zich in voor een vervolgproject Hanse Passage

2.4. Conclusie

Het SNN beschikt over een breed palet aan mogelijkheden om Noord-Nederland nauwer te verknopen met zijn internationale omgeving. De NOA-visie en de vaste contacten via de NHI bieden tal van ingangen voor bestuurlijk contact. Deelname aan de Europese programma's maakt het mogelijk om op allerlei gebieden met andere partners in Noordoost-Europa projectmatig samen te werken. De Strategische agenda dient daarbij als inhoudelijk vertrekpunt en de NOA-visie als strategisch baken. Daarmee is tevens ook de belangrijkste uitdaging van deze ambitie aangeduid: de samenwerking met internationale partners kan niet gebaseerd worden op Noord-Nederlandse wensen alleen. Het is een belangrijke opdracht voor bestuurlijk en ambtelijk SNN om de eigen opvattingen en wensen systematisch te toetsen aan die van andere regio's en open te staan voor nieuwe inzichten, andere aanpakken en nuttige ervaringen. In dat licht zijn de INTERREG-programma's een proeftuin voor de ontwikkeling van een gemeenschappelijke agenda als basis voor de gewenste politieke, culturele en economische samenhang in dit deel van Europa. Daarenboven biedt de Europese Commissie nog vele programmatische mogelijkheden (Life+, CIP Intelligent energy, 7^e kaderprogramma onderzoek en ontwikkeling etc.) om specifieke thema's verder uit te werken.

III De voornemens op een rij

Zichtbaar en professioneel aanwezig zijn in Brussel:

Het SNN onderstreept het belang van een goede en professionele relatie met de Europese Unie en continueert daartoe de noordelijke inzet vanuit het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel. Bovendien zal het SNN zich krachtig inzetten voor de interprovinciale belangenbehartiging waarbij de specifieke belangen van Noord-Nederland als vertrekpunt dienen.

De concurrentiepositie in Europa versterken:

Het SNN wil de concurrentiekracht van de Noord-Nederlandse economie in Europees perspectief versterken. De inzet van het SNN in de verschillende (internationale) ontwikkelingsprogramma's zal geconcentreerd zijn op de in de Strategische Agenda voor Noord Nederland geformuleerde speerpunten en thema's.

Noord Nederland op de Europese kaart zetten:

De NOA visie is richtsnoer voor de vormgeving van de internationale contacten die het SNN aangaat en/of uit zal bouwen. De effectiviteit zal worden verhoogd door de samenhang en wisselwerking met de andere instrumenten voor interregionale samenwerking te intensiveren, bijvoorbeeld door specifieke aan NOA doelstellingen gerelateerde projecten te ontwikkelen.

Goede partnerschappen met Noordwest Duitsland onderhouden:

In het licht van de strategische ambities van Noord-Nederland wordt de politieke samenwerking met Noordwest Duitsland geïntensiveerd en waar nodig aangepast. De bestuurlijke inbreng in organen voor regio's in Europa zal mede daarvan worden afgeleid.

De internationale dimensie van het doelstelling 2 programma versterken:

De internationale dimensie van de noordelijke economie zal een belangrijk punt van aandacht zijn in het overleg met de marktsector en de kennisinstellingen. Het SNN zal met Niedersachsen en Bremen afspraken maken over de inzet van middelen voor projectmatige samenwerking op de terreinen energie, agribusiness, sensortechnologie en havens.

INTERREG A: draagvlak en netwerken ontwikkelen in het grensgebied:

Het SNN zal met de Duitse bestuurders initiatieven nemen om de betrokkenheid van de marktsector en de kennisinstellingen bij het INTERREG A programma te versterken.

INTERREG B: aanknopingspunten voor de NOA zoeken:

Het SNN zal de INTERREG B programma's voor de Noordzee en de Baltische Zee optimaal benutten, onder meer om uitwerking te geven aan de NOA strategie

INTERREG C: de Hanse Passage voortzetten>

Het SNN zet zich in voor een vervolgproject Hanse Passage

Bijlagen

Bijlage 1 IPO prioritaire dossiers Europa

Stand september 2007

DOSSIER	INHOUD	BESTUURLIJKE INZET
Provincies en Europa		
Wetsvoorstel Toezicht Europese Regelgeving	<p>Naar aanleiding van het kabinetsstandpunt De Europese Dimensie van Toezicht (2004), werkt BZK dit jaar aan een wetsvoorstel Toezicht Europese Regelgeving. Decentrale overheden hebben de verplichting het communautaire recht na te leven. Het kabinet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zal bevorderen dat een bevoegdheid in de wet wordt opgenomen tot het geven van een bijzondere aanwijzing als een decentrale overheid het gemeenschapsrecht heeft geschonden - zal wetgeving voorbereiden die voorziet in het invoeren van een verhaals- en regresrecht teneinde een opgelegde boete of dwangsom ex. artikel 228 van het EG-Verdrag te verhalen op decentrale overheden. 	Nauwgezet volgen van het wetgevingstraject. Daar waar mogelijk IPO-reactie geven op wetsvoorstel. Bilateraal via BZK of op openbare momenten.
Milieu, water en groen		
<p>Luchtkwaliteit en emissies:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Clean Air For Europe-richtlijn en thematische strategie luchtkwaliteit - Herziening Integrated Pollution Prevention and Control richtlijn (IPPC) - Nationale Emissions Ceiling-richtlijn (NEC) 	<ul style="list-style-type: none"> - De CAFE-richtlijn is al in eerste lezing door Europees Parlement en de Milieuraad behandeld. Vooral het EP toonde zich gevoelig voor de IPO-VNG lobby om onder omstandigheden enige flexibiliteit met de normen (fijn stof, NOx) te bieden - De IPPC-review is breder te bezien in de aanpak van de industriële emissies. Het gaat er om hoe en voor welke categorie bedrijven aangegeven wordt wat de best beschikbare technieken zijn voor het tegengaan van industriële emissies - NEC definieert nationale emissieplafonds voor een aantal stoffen. Europese wetgeving betreffende luchtkwaliteit en de nationale implementatie ervan kan verstrekkende gevolgen hebben voor ruimtelijke ontwikkeling en handhaving. De in de richtlijn genoemde luchtkwaliteitsnormen kunnen in grote delen van Nederland niet worden gehaald. De Commissie biedt openingen om door middel van bronmaatregelen oplossingen te vinden, maar doet geen concrete voorstellen. <p>De voorgestelde richtlijn leidt tot administratieve en financiële lasten voor de Nederlandse provincies als handhaver van de wetgeving.</p>	<p>De inzet van het IPO bij de CAFE-richtlijn moet gericht zijn op een scherper bronbeleid en een kwaliteitsnormering die waarborgen biedt voor de gezondheid maar wel een werkbare flexibiliteit.</p> <p>Voor het bronbeleid is een aantal andere Europese richtlijnen van belang, waarbij de NEC en de IPPC voor de provinciale uitvoeringspraktijk het meest belangrijk zijn. De inzet op deze dossiers moet zijn: werkbaar en de emissienormen voor auto's sneller strenger maken.</p>
Bodem: kaderrichtlijn en thematische strategie	<p>De Commissie heeft in de september 2006 uitgebrachte strategie en ontwerp-richtlijn voorstellen gedaan voor de aanpak van erosie, verzilting, verontreiniging, afdekking, verdichting, organische stofvastlegging en aardverschuivingen.</p>	<p>De inzet van IPO is er op gericht ruimte te houden voor regionaal maatwerk waarbij een integrale benadering van gebieden mogelijk is. In de keuze van uitvoeringsinstrumenten moet vrijheid bestaan. De richtlijn moet een licht karakter houden.</p> <p>Het IPO is van mening dat de EU betreffende bodem een ondersteunende en stimulerende rol heeft en is van mening dat het karakter van de richtlijn flexibel dient te zijn en geen kwantitatieve normen mag bevatten.</p>

DOSSIER	INHOUD	BESTUURLIJKE INZET
Prioritaire stoffen Europese Kaderrichtlijn Water	In 2006 heeft de Europese Commissie een wetsvoorstel ingediend waarmee zij normen voorstelt voor chemische stoffen in oppervlaktewater. Deze wetgeving, als uitwerking van de Kaderrichtlijn Water, betekent voor Nederland dat ze niet voor al deze stoffen in 2015 aan de Europese verplichtingen kan voldoen zonder communautaire maatregelen. De EC is echter van mening dat er voldoende EU-regelgeving is (in andere stoffendossiers zoals REACH) om te voldoen aan de doelstellingen van de KRW, zodat kan worden afgezien van communautaire maatregelen. Dit dossier heeft financiële gevolgen voor industrie, waterzuivering, waterbodemsanering en bij niet voldoen aan Europese verplichtingen in 2015 is de kans groot op Europese ingebrekestelling.	Het IPO wil inzetten op een eigen uitvoerbaar, haalbaar en handhaafbaar nationaal waterbeleid. Nederland geeft EC nu voordeel van de twijfel over het ontbreken van een communautair maatregelenprogramma. Bovendien moet de inzet gericht zijn op een aanpassing van het voorstel voor de richtlijn, zodat fasering en doelverlaging voor prioritaire stoffen mogelijk blijft.
Klimaatverandering	Mitigatie De Europese Commissie heeft begin 2007 een mededeling gepubliceerd over de inzet van de EU in de onderhandelingen over een internationale strategie voor klimaatverandering na 2012, wanneer de huidige afspraken in het kader van het Kyoto protocol aflopen. Adaptatie In de loop van het jaar verschijnt waarschijnlijk nog een mededeling over aanpassing aan klimaatverandering. De resultaten van de onderhandelingen over klimaatveranderingen hebben gevolgen voor een aantal dossiers, zoals emissiehandel en luchtkwaliteit, die van invloed zijn op het provinciaal beleid.	Nog nader in te vullen.
Energie	De Commissie heeft in januari 2007 een drie-jarige strategie voor het energiebeleid van de Europese Unie gepresenteerd bestaande uit beleidsvoorstellen om te komen tot energiebesparing, energiezekerheid en meer concurrentievermogen in de energiesector. Provinciale gevolgen hiervan zijn wet- en regelgeving ten aanzien van de liberalisering van energiemarkten, voor energiebesparing in gebouwen en apparaten, emissie-uitstoot en speciale aandacht voor alternatieve energiebronnen zoals biodiesel en biomassa. Hier liggen ook mogelijkheden voor subsidies voor onderzoek en grensoverschrijdende samenwerking.	Nog nader in te vullen.
Afvalpreventie en recycling	De thematische strategie betreffende afvalpreventie en afvalrecycling beoogt de huidige wetgeving op dit terrein te verfijnen, onder meer door de vastlegging van een sluitende definitie voor verschillende kernprincipes in het afvalbeleid. Deze herziening kan gevolgen hebben voor de handhaving, preventie en verwerking van afval.	De provincie heeft een wettelijke taak op het gebied van afvalbeleid. Het IPO moet daarom trachten invloed uit te oefenen bij het vastleggen van de definities.
Staatssteun en aanbesteding		
Blokvrijstelling staatssteun	Begin 2007 komt de Europese Commissie met een voorstel om de bestaande blokvrijstellingen samen te voegen in één nieuwe blokvrijstelling staatssteun. Deze hebben betrekking op vrijstelling van staatssteun voor trainingen, werkgelegenheid, onderzoek en ontwikkeling, MKB en regionaal beleid.	Het IPO ondersteunt deze samenvoeging, mits deze leidt tot minder bureaucratische lasten. Het IPO pleit ook voor het uitbreiden van de vrijstelling van aanmelding voor steunmaatregelen die slechts een lokaal effect hebben.
Procedures concessieverlening	De Europese Commissie zal in 2007 met wetgevende voorstellen komen betreffende de voorwaarden en sectoren waaraan concessieverlening moet voldoen. Voor de provincies kan het gevolgen hebben op die terreinen waar concessies worden verleend.	Het IPO ondersteunt het doel van een grotere rechtszekerheid, maar zal zich inzetten voor het behoud van voldoende ruimte voor de provincies om concessies te verlenen, zonder dat er een langdurige Brusselse administratieve procedure ontstaat.

Bijlage 2 Lijst van begrippen, afkortingen en organisaties

Aanbesteden

Alleen opdrachten met een waarde boven een tweejaarlijks vastgesteld drempelbedrag moeten Europees worden aanbesteed. Voor de bepaling van de hoogte van dit bedrag maakt de aanbestedingsrichtlijn (2004/18/EG) onderscheid tussen diensten (dienstverlening), leveringen (producten), werken (bouwnijverheid) en de nutssector. Naast de Europese richtlijnen gelden de aanbestedingsregels van de Wereld Handels Organisatie. Dat betekent dat de aanbestedingsprocedure de Europese grenzen kan overschrijden. Bedrijven uit landen die zich bij de WTO hebben aangesloten maken ook kans om de in Nederland aanbestede overheidsopdrachten uit te mogen voeren. De aanbestedingsrichtlijn is in Nederlandse wetgeving omgezet in het Besluit overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten (BAO). Zie voor verdere informatie de webstek van Europa Decentraal, www.europadecentraal.nl

Acquis communautaire

Vormt de gemeenschappelijke onderbouw van rechten en plichten die alle lidstaten uit hoofde van de Europese Unie bindt. Tot het acquis communautaire, dat voortdurend in ontwikkeling is, behoren:

- de strekking, de beginselen en de politieke doelstellingen van de Verdragen;
- de op grond van de Verdragen aangenomen wetgeving en de rechtspraak van het Hof van Justitie;
- de verklaringen en resoluties die in het kader van de Unie zijn aangenomen;
- de besluiten uit hoofde van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid;
- de besluiten die op het terrein van justitie en binnenlandse zaken zijn overeengekomen;
- de internationale overeenkomsten die de Gemeenschap heeft gesloten, alsook de overeenkomsten die de lidstaten onderling op beleidsterreinen van de Unie zijn aangegaan.

Naast het eigenlijke Gemeenschapsrecht omvat het acquis communautaire dus allerlei besluiten die uit hoofde van de tweede en de derde pijler van de Unie (zie Europese architectuur) zijn vastgesteld alsmede de gemeenschappelijke doelstellingen van de Verdragen. De Unie heeft zich tot doel gesteld het acquis communautaire volledig te handhaven en verder te ontwikkelen. Zij kan er in geen geval op terugkomen. Kandidaat-lidstaten moeten het acquis communautaire in hun nationale wetgeving hebben opgenomen vooraleer zij toetreden tot de Unie.

BBP / Bruto binnenlands product

De productie van consumptiegoederen en kapitaalgoederen (zowel uitbreidingsinvesteringen als vervangingsinvesteringen) door de particuliere sector en door de overheid. Vermeerderd met de productie van consumptiegoederen en kapitaalgoederen voor het buitenland (de export). Samengevat betekent 'binnenlands' verdiend/geproduceerd binnen de landsgrenzen.

BNP / Bruto nationaal product

Dit is het bruto binnenlands product plus de door de inwoners van het eigen land in het buitenland verdiende primaire inkomens minus de

door buitenlanders in het betreffende land verdiende primaire inkomens. Samengevat betekent 'nationaal' verdiend/geproduceerd door de staatsburgers van een land.

CEMR

Council of European Municipalities and Regions. Raad der Europese gemeenten en regio's. Als CEM opgericht in 1951, in 1984 getransformeerd tot CEMR. Uit 29 Europese landen zijn 42 organisaties aangesloten. Uit Nederland: het IPO, de VNG en de Nederlandse afdeling van de Raad der Europese gemeenten en regio's te Maastricht. De CEMR is een platform voor lokale en regionale autoriteiten. Webstek: <http://www.ccre.org> (engels- en franstalig).

CLRAE

Congress of Local and Regional Authorities of Europe. De CLRAE maakt onderdeel uit van de Raad van Europa en is gevestigd in Straatsburg. Hij werd opgericht in 1994 en bestaat uit een Kamer van lokale autoriteiten en een Kamer van regio's. Het is het adviesorgaan van decentrale overheden voor de Raad van Europa en biedt daarnaast een forum voor lokale en regionale bestuurders. Webstek: <http://www.coe.fr/cplre/index.htm> (engels- en franstalig).

Cohesiefonds

Zie 'Structuurfondsen en Cohesiefonds'.

Comité van de Regio's

Is een 1994 opgericht adviesorgaan ten behoeve van de Raad en de Europese Commissie. Het Comité kan door het Europees Parlement worden geraadpleegd. In het Comité hebben 344 politieke vertegenwoordigers van lagere overheden in de Unie zitting. Nederlandse gemeenten en provincies hebben thans tezamen twaalf zetels, zes voor de provincies en zes voor de gemeenten. Het SNN beschikt over één zetel (en twee plaatsvervangers). Het Comité adviseert gevraagd en ongevraagd op alle terreinen van Europees beleid die een regionale dimensie hebben. Het Comité telt zes commissies die de tijdens de plenaire zittingen te behandelen onderwerpen voorbereiden.

Webstek: www.cor.europa.eu (alle talen van de Gemeenschap).

CPMR

Conference of Peripheral and Maritime Regions. Een organisatie die zich ten doel stelt de belangen van perifere en kustregio's in de Europese Unie te behartigen, van Finland tot Griekenland. Ook het SNN is er lid van. De CPMR kent verschillende regionale samenwerkingsverbanden (geografische commissies) zoals de Arc Atlantique, de Baltic en Noordzee. In die laatste participeert het SNN. De CPMR zetelt in het Franse Rennes. Webstek: <http://www.crpm.org> (engels- en franstalig).

DG

Directoraat-Generaal. De ambtelijke organisatie van de Europese Commissie is opgebouwd uit directoraten-generaal en daarmee gelijk gestelde diensten. De directoraten-generaal zijn elk belast met een beleidsgebied; zij zijn vergelijkbaar met Nederlandse departementen. Niet alle zijn gehuisvest in Brussel, sommige zijn gevestigd in Luxemburg.

Diensten van algemeen economisch belang

De term „diensten van algemeen economisch belang” wordt gebruikt in de artikelen 16 en 86, lid 2, van het Verdrag. Het wordt niet nader omschreven in het Verdrag of het afgeleid recht. Niettemin wordt er in de communautaire praktijk over het algemeen van uitgegaan dat de term verwijst naar diensten van economische aard, waarvoor de lidstaten of de Gemeenschap op grond van een criterium van algemeen belang openbare dienstverplichtingen van toepassing verklaren. Het begrip diensten van algemeen economisch belang betreft dus voornamelijk bepaalde diensten die worden verleend door de grote netwerk-industrieën, zoals het aanbieden van vervoer, postdiensten, energie en communicatie. De term heeft evenwel ook betrekking op alle andere economische activiteiten, waarop openbare dienstverplichtingen van toepassing zijn.

Net als het groenboek behandelt het witboek voornamelijk, maar niet uitsluitend, kwesties in verband met „diensten van algemeen economisch belang”, aangezien de aandacht in het Verdrag ook hoofdzakelijk uitgaat naar economische activiteiten. De term „diensten van algemeen belang” wordt in dit witboek alleen gebruikt als de tekst ook betrekking heeft op diensten van niet-economische aard of het niet nodig is om te specificeren of het bij de diensten in kwestie om diensten van al dan niet economische aard gaat.

Economische, sociale en territoriale samenhang

De economische en sociale samenhang heeft betrekking op de solidariteit tussen de lidstaten en de regio's van de Europese Unie. In dit kader wordt gestreefd naar een evenwichtige ontwikkeling van het grondgebied van de Unie, het terugdringen van de structurele verschillen tussen de regio's van de Unie en het bevorderen van daadwerkelijke gelijkheid van kansen voor elk individu. Daartoe worden diverse financiële steunmaatregelen ingezet, met name in het kader van de Structuurfondsen en het Cohesiefonds, zie aldaar. Om de drie jaar brengt de Europese Commissie verslag uit over de vooruitgang inzake economische en sociale samenhang en over de wijze waarop het beleid van de Gemeenschap daartoe heeft bijgedragen.

De economische en sociale samenhang werd op Europees niveau voor het eerst als doelstelling vermeld in het Verdrag van Rome (1957). In de preambule van dit verdrag wordt gesproken over de vermindering van de verschillen in ontwikkeling tussen de regio's. In de jaren zeventig van de vorige eeuw werden op het niveau van de Gemeenschap acties ondernomen om de instrumenten van de lidstaten te coördineren en financieel te ondersteunen. Deze maatregelen bleken later evenwel ontoereikend. De interne markt heeft, tegen de verwachting in, de verschillen tussen de regio's in de Gemeenschap niet weggewerkt. In 1986 werd bij de Europese Akte niet alleen de interne markt gerealiseerd, maar is ook de doelstelling van de economische en sociale samenhang in eigenlijke zin ingevoerd. Dit beleid is door het Verdrag van Maastricht (1992) geïnstitutionaliseerd in het EG-Verdrag (artikelen 158 tot en met 162). Het regionaal beleid van de Europese Unie is het belangrijkste instrument voor economische en sociale samenhang. Naast de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en de uitbreiding van de Unie met de landen van Midden- en Oost-Europa in 2004 en 2007, was het regionaal beleid, met name door zijn financiële gevolgen, een van de belangrijkste onderwerpen die door de Commissie werden behandeld in Agenda 2000, die de periode 2000-2006 bestrijkt. Het regionaal beleid is thans, met € 348 miljard (prijzen van 2006) voor de periode 2007-2013, na landbouw de belangrijkste begrotingspost

van de EU. De uitbreiding van de Unie tot 27 lidstaten in 2004 en 2007 heeft de situatie grondig veranderd. Terwijl de oppervlakte van de Unie met meer dan 25% is toegenomen en de bevolking met meer dan 20%, is haar rijkdom met slechts ongeveer 5% gestegen. Het gemiddelde BBP per inwoner van de Unie is met meer dan 10% gedaald, terwijl de verschillen tussen de regio's verdubbeld zijn. Daar ongeveer 60% van de regio's met een ontwikkelingsachterstand zich in de twaalf sinds 2004 toegetreden lidstaten bevindt, verschuift het zwaartepunt van het regionaal beleid naar het oosten.

Het beleid op het gebied van economische en sociale samenhang zal voor de periode 2007-2013 meer worden toegespitst op de essentiële ontwikkelingsproblemen, d.w.z. het moet een bijdrage leveren aan de realisering van de Lissabon- en Gothenburg strategieën, terwijl ook de regio's waarvan het reële convergentieproces nog niet is voltooid, verder moeten worden gesteund. Structurele maatregelen blijven ook noodzakelijk in de gebieden die met specifieke structurele moeilijkheden te kampen hebben (industriële omschakelingszones, stedelijke en plattelandsgebieden en van de visserij afhankelijke gebieden, gebieden met een ernstige natuurlijke of demografische handicap). Ten slotte is de hervorming van het cohesie beleid voor de periode 2007-2013 in de eerste plaats gericht op vereenvoudiging en decentralisatie van het beheer van de instrumenten van het regionaal beleid, de Structuurfondsen en het Cohesiefonds, zie aldaar.

EDR

Eems Dollard Regio, zie 'Interreg IVA'.

EEG

Europese Economische Gemeenschap werd opgericht bij het Verdrag van Rome in 1957. EGKS, EEG en Euratom gingen bij het Verdrag van Maastricht (07/02/1992) op in de Europese Unie.

EFRO

Europees Fonds voor Regionale ontwikkeling, zie 'Structuurfondsen en Cohesiefonds'.

EGKS

Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal werd opgericht bij het Verdrag van Parijs in 1951, inmiddels niet meer bestaand. EGKS, EEG en Euratom gingen bij het Verdrag van Maastricht (07/02/1992) op in de Europese Unie.

ELFPO

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling. Het beleid inzake plattelandsontwikkeling heeft een eigen financieel kader en een eigen programmering. Alle maatregelen worden vanaf 1 januari 2007 uit één fonds gefinancierd, het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling.

EOGFL

Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw, destijds een onderdeel van de Structuurfondsen. Met ingang van 1 januari 2007 wordt dit fonds niet meer gevoed maar aangezien met behulp van dit fonds gesubsidieerde projecten nog een aantal jaren door lopen is het fonds nog niet opgeheven. Zie ook ELFPO.

ESF

Europees Sociaal Fonds, zie 'Structuurfondsen en Cohesiefonds'.

Euratom

Europese Gemeenschap voor atoomenergie werd opgericht bij het Verdrag van Rome in 1957. EGKS, EEG en Euratom gingen bij het Verdrag van Maastricht (07/02/1992) op in de Europese Unie.

Eurocities

Is een belangenvereniging van grote steden in Europa. Zij tracht te bewerkstelligen dat de stedelijke problematiek hoog op de agenda staat van de EU. Zij promoot transnationale samenwerking tussen lidsteden. In Nederland zijn de G-5 lid. Webstek: www.eurocities.org (engelstalig).

Europa Decentraal

Het Inter Provinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Unie van Waterschappen (UvW) en het rijk hebben in april 2002 Europa Decentraal, kenniscentrum Europees recht en beleid voor decentrale overheden opgericht. Doel van het kenniscentrum is de kennis en expertise over Europees recht en de juiste toepassing ervan bij de decentrale overheden te vergroten. Europa decentraal richt zich daarom primair en pro-actief op de decentrale overheden in Nederland: gemeenten, provincies en waterschappen en hun koepelorganisaties. Webstek: www.europadecentraal.nl

Europaproof

Is het streven van de provincies om Europa als vierde bestuurslaag te integreren in de dagelijkse praktijk van de provincie. Het betekent dat er bij de besluitvorming rekening wordt gehouden met de Europese regelgeving, met name op het gebied van aanbesteden en staatssteun. Daarnaast wordt aandacht geschonken aan de beleidsbeïnvloeding van Europese regelgeving en het bewust wel of niet gebruik maken van Europese subsidies. Het gaat om een continue proces dat voortdurend aandacht vraagt van de provincies, omdat de regelgeving voortdurend verandert. Een belangrijk instrument voor het Europaproof houden en zijn van de organisatie is opleiding.

Europees Parlement

Het Parlement telt thans 785 leden en is verdeeld volgens de omvang van de bevolking van de respectieve lidstaten. Het verenigt de vertegenwoordigers van de 492 miljoen burgers van de Europese Unie. De parlementsleden worden sinds 1979 eens per vijf jaar gekozen door middel van rechtstreekse, algemene verkiezingen. De voornaamste functies van het Europees Parlement zijn de volgende:

- het onderzoekt de voorstellen van de Commissie en is tezamen met de Raad bij het wetgevingsproces betrokken in het kader van verschillende procedures (medebeslissingsprocedure, samenwerkingsprocedure, instemmingsprocedure, raadplegingsprocedure);
- het oefent controle uit op de activiteiten van de Unie door de investituur van de Europese Commissie (en de mogelijkheid om deze te censureren) alsmede door middel van de schriftelijke en mondelinge vragen die het tot de Commissie en de Raad kan richten);
- het deelt met de Raad de begrotingsbevoegdheid door het goedkeuren van de jaarlijkse begroting, door deze executoir te maken door middel van de handtekening van de voorzitter van het Parlement en door toe te zien op de uitvoering daarvan.

Bovendien stelt het een ombudsman aan die bevoegd is om de klachten van de burgers van de Unie betreffende gevallen van wanbeheer bij het

optreden van de communautaire instellingen en organen in ontvangst te nemen, zie onder 'Europese ombudsman'. Ten slotte kan het tijdelijke enquêtecommissies aanstellen waarvan de bevoegdheden niet beperkt zijn tot de activiteiten van de communautaire instellingen, doch zich ook kunnen uitstrekken tot het optreden van de lidstaten bij de tenuitvoerlegging van het communautair beleid. Webstek: www.europarl.europa.eu (alle talen van de Gemeenschap). Politieke fracties in het Europees Parlement – www.europarl.europa.eu/groups (alle talen).

Europese Architectuur

Is het geheel van organisaties, instellingen, verdragen en gewoonten waarop de Europese ruimte is gebaseerd, teneinde in onderling overleg een oplossing te vinden voor de vraagstukken van gemeenschappelijk belang. In het communautair jargon wordt ook wel gesproken van de drie pijlers van het Verdrag betreffende de Europese Unie:

Een belangrijk deel van deze architectuur is tot stand gebracht bij het Verdrag betreffende de Europese Unie, dat drie pijlers heeft ingevoerd:

- de communautaire dimensie, die overeenkomt met de bepalingen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, de EGKS en Euratom: burgerschap van de Unie, beleidsterreinen van de Gemeenschap, Economische en Monetaire Unie, enz. (eerste pijler);
- het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (tweede pijler);
- de samenwerking op het gebied van justitie en binnenlandse zaken (derde pijler).

De vraagstukken die onder de tweede en derde pijler vallen, worden door de instellingen van de Gemeenschap (Europese Raad, Raad van ministers, Commissie, Europees Parlement, etc.) behandeld, maar hierbij worden procedures met een intergouvernementeel karakter gehanteerd.

Europese Commissie

Belichaamt en behartigt het algemeen belang van de Unie en is hoedster van het Verdrag van de EG. De Voorzitter en de leden van de Commissie worden door de lidstaten benoemd na goedkeuring door het Europees Parlement. De Commissie is de motor van het communautaire institutionele systeem:

- De Commissie neemt initiatieven voor Europese wetgeving en stelt wetteksten op die ter goedkeuring aan het Parlement en de Raad worden voorgelegd.
- Als uitvoerende instantie zorgt zij voor de uitvoering van de Europese wetten (richtlijnen, verordeningen, beschikkingen), van de begroting en van de door het Parlement en de Raad aangenomen programma's.
- Als hoedster van de Verdragen ziet zij samen met het Hof van Justitie erop toe dat het communautaire recht wordt nageleefd.
- Als vertegenwoordigster van de Unie op het internationale toneel onderhandelt zij over internationale overeenkomsten, voornamelijk op het gebied van handel en samenwerking.

Webstek: www.ec.europa.eu (alle talen v.d. Gemeenschap).

Op de webstek van het Secretariaat-Generaal van de Europese Commissie zijn veel documenten te vinden, zoals daar ondermeer zijn:

- de inbreuken van de lidstaten op de Europese regelgeving;
- de recente uitspraken van de Commissie in staatssteunzaken;
- de omzettingen van Europese richtlijnen in nationale wetgeving;
- de werkzaamheden van de Commissie;
- informatie over subsidies, steun en leningen van de EU.

Webstek: http://ec.europa.eu/governance/impact/index_en.htm (engels-talig)

Europese Ombudsman

Na elke verkiezing van het Europees Parlement wordt de ombudsman voor de zittingsduur van deze instelling benoemd. Deze benoeming geschiedt door het Europees Parlement. De ombudsman is bevoegd kennis te nemen van klachten van burgers van de Unie of van natuurlijke of rechtspersonen met verblijfplaats of statutaire zetel in een lidstaat over gevallen van wanbeheer bij het optreden van de communautaire instellingen of organen, met uitzondering van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg.

Indien de ombudsman een geval van wanbeheer heeft vastgesteld, legt hij de zaak voor aan de betrokken dienst, stelt hij een onderzoek in, zoekt hij een oplossing voor het probleem en dient hij eventueel ontwerp-aanbevelingen in, waarop de instelling door middel van een met redenen omkleed standpunt binnen drie maanden moet antwoorden. De ombudsman legt elk jaar aan het Europees Parlement een verslag voor. Webstek: www.euro-ombudsman.eu.int (alle talen van de Gemeenschap).

Europese Raad

Dit zijn de regelmatige bijeenkomsten van de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten van de Europese Unie, de zgn. Top. De Europese Raad werd opgericht door middel van het slotcommuniqué van de Topontmoeting van Parijs van december 1974 en kwam op 10 en 11 maart 1975 voor de eerste maal bijeen te Dublin. Hij kwam in de plaats van de Europese topconferenties die kenmerkend waren voor de periode van 1961 tot 1974 en werd door de Europese Akte juridisch bekrachtigd. Hij heeft een officiële status gekregen in het Verdrag betreffende de Europese Unie. De Europese Raad komt ten minste twee maal per jaar in Brussel bijeen; de voorzitter van de Commissie maakt van rechtswege deel uit van de Europese Raad. De Europese Raad heeft tot taak de nodige impulsen voor de ontwikkeling van de Unie te geven en de algemene beleidslijnen ervan vast te stellen.

Europese territoriale samenwerking

Zie 'Interreg'.

Europese Unie

Het proces van de Europese integratie werd op 9 mei 1950 op gang gebracht toen de Franse minister van Buitenlandse Zaken Schuman voorstelde "de eerste concrete grondslag te leggen voor een Europese federatie". De samenwerking begon met zes landen (België, West-Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland), drie Gemeenschappen (EGKS, EEG en Euratom) en twee verdragen (Parijs in 1951 en Rome in 1957). Vier toetredingsrondes later (1973: Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk; 1981: Griekenland; 1986: Spanje en Portugal; 1995: Oostenrijk, Finland en Zweden) telt de EU vijftien lidstaten. In 2004 zijn tien landen uit Midden, Oost- en Zuid-Europa toetreden. Per 1 januari 2007 zijn Roemenie en Bulgarije toegetreden. Er zijn nu in totaal 27 lidstaten. Op dit moment zijn drie landen, Kroatië, Turkije en Macedonië, kandidaat voor het lidmaatschap van de EU. De andere landen in de Westelijke Balkan hebben toetredingsperspectief gekregen.

De Europese Unie is gebaseerd op rechtsregels en democratie. Zij is geen nieuwe staat die bestaande staten vervangt en is ook niet vergelijkbaar met andere internationale organisaties. Haar lidstaten dragen soevereiniteit over aan gemeenschappelijke instellingen die op het gebied van aangelegenheden van gemeenschappelijk belang de belangen van de Unie in haar geheel vertegenwoordigen. Alle beslissingen en procedures worden afgeleid van de door de lidstaten geratificeerde

basisverdragen.

De belangrijkste doelstellingen van de Unie zijn:

- De totstandbrenging van het Europese burgerschap (grondrechten; vrij verkeer; politieke en burgerrechten);
- Het garanderen van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid (samenwerking op het gebied van justitie en binnenlandse zaken);
- Het bevorderen van economische en sociale vooruitgang (interne markt; euro, de eenheidsmunt; het creëren van werkgelegenheid; regionale ontwikkeling; milieubescherming);
- Bevestiging van de rol van Europa in de wereld (gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid; de Europese Unie in de Wereld).

De EU wordt, uitgaande van het beginsel van de rechtsstaat, beheerd door vijf instellingen die elk een specifieke rol vervullen:

- Europees Parlement (verkozen door de bevolking van de lidstaten), zie aldaar;
- Europese Raad (bestaande uit de regeringen van lidstaten), zie aldaar;
- Europese Commissie (drijvende kracht en uitvoeringsorgaan), zie aldaar;
- Hof van Justitie (overeenstemming met het recht);
- Rekenkamer (oordeelkundig en rechtmatig beheer van de EU-begroting).

Vijf andere organen maken deel uit van de Europese Unie:

- Europees Economisch en Sociaal Comité (formuleert de standpunten van het georganiseerde maatschappelijke middenveld op het gebied van economische en sociale aangelegenheden);
- Comité van de Regio's (formuleert de standpunten van de regionale en plaatselijke overheden over regionaal beleid, milieu, onderwijs, etc.), zie aldaar;
- Europese Ombudsman (behandelt klachten van burgers over wanbeheer door een instelling of orgaan van de EU), zie aldaar;
- Europese Investeringsbank / EIB (draagt bij tot de verwezenlijking van de EU-doelstellingen door de financiering van particuliere en overheidsinvesteringen op langere termijn);
- Europese Centrale Bank / ECB (verantwoordelijk voor het monetaire beleid en wisselkoersoperaties).

Webstek: <http://www.europa.eu> (alle talen van de Gemeenschap).

Europees Visserij Fonds / EVF

Om te waarborgen dat het gemeenschappelijk visserijbeleid wordt uitgevoerd kan uit het Europees Visserijfonds financiële steun worden verleend om economische en sociale alsmede milieudoelstellingen te verwezenlijken en wel op onderstaande wijze:

- het voortbestaan van de visserijactiviteiten en de duurzame exploitatie van de visbestanden te waarborgen;
- de druk op de visbestanden te verminderen door de capaciteit van de communautaire visserijvloot af te stemmen op de beschikbare visbestanden;
- de duurzame ontwikkeling van de visserij in de binnenwateren te bevorderen;
- de ontwikkeling van economisch rendabele ondernemingen in de visserijsector te ondersteunen en het concurrentievermogen van de structuren voor de exploitatie van de hulpbronnen te vergroten;
- het milieu en de aquatische hulpbronnen in stand te houden en te beschermen;
- de duurzame ontwikkeling aan te moedigen en de levensomstandig-

- heden te verbeteren in de gebieden met activiteiten in de visserijsector;
- de gelijkheid van mannen en vrouwen in de visserijsector te bevorderen.

Europese werkgelegenheidsstrategie (EWS)

De coördinatie van het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten is voor de Europese Unie een prioriteit sinds door het Verdrag van Amsterdam in het EG-Verdrag een nieuwe titel VIII Werkgelegenheid is ingevoerd.

Op grond van deze nieuwe bepalingen heeft de Europese Raad van Luxemburg in november 1997 de Europese werkgelegenheidsstrategie (EWS) gelanceerd. De EWS wordt ook wel het 'proces van Luxemburg' genoemd.

De EWS is een jaarlijks programma dat erop gericht is het beleid van de lidstaten te plannen, te volgen, te onderzoeken en bij te stellen en hun instrumenten voor werkloosheidsbestrijding te coördineren. Het gaat om de volgende vier instrumenten:

- de werkgelegenheidsrichtsnoeren: door de Commissie opgestelde gemeenschappelijke prioriteiten voor het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten;
- de nationale actieplannen voor werkgelegenheid (NAP's): toepassing van de gemeenschappelijke beleidslijnen in de lidstaten;
- het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid: een samenvatting van de nationale actieplannen, die als basis dient voor de werkgelegenheidsrichtsnoeren voor het volgende jaar;
- de aanbevelingen: specifieke aanbevelingen per land die de Raad met gekwalificeerde meerderheid van stemmen goedkeurt.

In 2005 werd de strategie van Lissabon herzien om de inspanningen beter te kunnen richten op de totstandkoming van een sterke en duurzame groei en het scheppen van meer en betere banen.

Deze nieuwe impuls heeft geleid tot een geheel vernieuwde Europese werkgelegenheidsstrategie die in praktijk wordt gebracht sinds juli 2005, toen de Europese Raad de geïntegreerde richtsnoeren voor groei en werkgelegenheid heeft goedgekeurd. Bij de Europese werkgelegenheidsstrategie worden voortaan vier instrumenten aangewend:

- de geïntegreerde richtsnoeren voor groei en werkgelegenheid (deze zullen nu steeds samen met de richtsnoeren voor het macro-economisch en het micro-economisch beleid van de Unie voor een periode van drie jaar worden voorgesteld);
- de nationale hervormingsprogramma's voor elk van de lidstaten;
- het jaarverslag van de Commissie over groei en werkgelegenheid, waarin de door de lidstaten ingediende nationale hervormingsprogramma's worden geanalyseerd;
- eventuele door de Raad goedgekeurde aanbevelingen.

De geïntegreerde richtsnoeren voor groei en werkgelegenheid zullen als basis dienen voor het communautaire Lissabon-programma en voor de nationale actieprogramma's.

Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid behoort tot de bevoegdheden die worden gedeeld tussen de Europese Unie en de lidstaten. Volgens artikel 33 van het EG-Verdrag heeft dit beleid tot doel redelijke prijzen voor de Europese consument en een billijke vergoeding voor de landbouwer te garanderen, met name dankzij de gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten en de naleving van een aantal principes, die al in 1958 tijdens de conferentie van Stresa werden vastgesteld: uniforme prijzen, financiële solidariteit en communautaire preferentie.

Het GLB is één van de belangrijkste beleidsgebieden van de Europese Unie (de landbouwuitgaven bedragen ongeveer 45% van de communautaire begroting). Besluiten in het kader van dit beleid worden door de Raad, na raadpleging van het Europees Parlement, genomen met gekwalificeerde meerderheid van stemmen.

Het GLB heeft aan zijn hoofddoel beantwoord: de zelfvoorziening van de Europese Unie met levensmiddelen te waarborgen. Toch bleek al snel dat belangrijke heroriëntaties nodig waren om onevenwichtigheden, te hoge Europese prijzen in vergelijking met de wereldmarktprijzen en productieoverschotten als gevolg van het GLB te corrigeren. De doelstellingen zijn in de loop van de tijd gewijzigd en de beleidsinstrumenten zijn bij diverse hervormingen verder ontwikkeld (met name bij de hervorming van McSharry in 1992 en de Agenda 2000).

De laatste hervorming, die dateert van juni 2003, betekende een grote ingreep in het GLB. Zij omvat:

- een bedrijfstoelage voor de landbouwers in de EU, ongeacht hun productie (ontkoppeling van de steun);
- de koppeling van deze toeslag aan de inachtneming van normen op het gebied van milieu, voedselveiligheid, gezondheid van dieren en planten en dierenwelzijn (randvoorwaarden);
- een versterkt plattelandsontwikkelingsbeleid, dat wordt gefinancierd door de rechtstreekse betalingen aan grote landbouwbedrijven te verminderen (modulatie);
- een regeling voor financiële discipline om ervoor te zorgen dat de uitgaven aan marktsteun en rechtstreekse steun tussen 2007 en 2013 een bepaald plafond niet te boven gaan.

Verder omvat de hervorming een herziening van het beleid inzake de gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten. Diverse sectoren zijn al hervormd, zoals: tabak, hop, katoen, olijfolie en suiker. Zie ook onder 'Plattelandsontwikkeling'.

Gothenburg strategie

Ook wel Gothenburg agenda of doelstelling genoemd. De Europese Raad stelde tijdens de Top van Gothenburg van 15 en 16 juni 2001 een strategie op voor duurzame ontwikkeling, hiermee gaf de Europese Unie blijk zich resoluut op de toekomst te richten. Onder duurzame ontwikkeling wordt verstaan dat in de huidige behoeften wordt voorzien zonder die van de toekomstige generaties in gevaar te brengen. Deze strategie, die het milieu als extra dimensie toevoegt aan de strategie die het voorgaande jaar in Lissabon was overeengekomen, gaat veel verder dan het nemen van een reeks specifieke maatregelen en zal tot gevolg hebben dat de economische en sociale gevolgen en de milieueffecten van alle beleidsbeslissingen geleidelijk op gecoördineerde wijze aan een hernieuwd onderzoek worden onderworpen en dat hiermee rekening zal worden gehouden bij de besluitvorming. De Europese Raad heeft overigens de aandacht gevestigd op de mondiale dimensie van duurzame ontwikkeling en heeft in eerste instantie de prioriteit gegeven aan vier terreinen: klimaatverandering, vervoer, volksgezondheid en beheer van de natuurlijke hulpbronnen. Deze prioritaire behandeling komt ook tot uiting in de vooruitgang die inmiddels op deze gebieden is gemaakt: opstelling van het zesde actieprogramma voor het milieu, dat in de loop van het huidige decennium ten uitvoer moet worden gelegd, alsmede opstelling van een groenboek geïntegreerd productbeleid en een witboek over chemische stoffen; vooruitgang met betrekking tot de kwaliteit van lucht en water, de biodiversiteit, afval en milieubeheer. Zie ook Lissabon strategie.

Governance

Het debat over Europese governance, dat de Commissie in haar

witboek van juli 2001 heeft gelanceerd, betreft alle regels, procedures en praktijken die betrekking hebben op de manier waarop de bevoegdheden binnen de Europese Unie worden uitgeoefend. Het is de bedoeling nieuwe vormen van governance vast te stellen die de Unie dichter bij de Europese burgers brengen, haar doeltreffender maken, de democratie in Europa versterken en de legitimiteit van haar instellingen consolideren. De Unie moet een hervorming doorvoeren om het democratisch deficit van haar instellingen te verhelpen. Deze governance wordt verondersteld te berusten op het uitwerken en toepassen van een beter en coherenter overheidsbeleid waarbij de maatschappelijke organisaties bij het beleid van de Europese instellingen worden betrokken. Deze governance veronderstelt ook een Europese wetgeving die door haar doeltreffendheid en eenvoud van betere kwaliteit is. Voorts moet de Europese Unie bijdragen tot het debat over de mondiale governance en een belangrijke rol spelen teneinde de werking van de internationale instellingen te verbeteren.

Groenboeken

Zijn door de Commissie gepubliceerde documenten die ten doel hebben een denkproces te bevorderen en een raadplegingsprocedure over een bepaald onderwerp op Europees niveau op gang te brengen (bijvoorbeeld: sociale politiek, telecommunicatie, maritiem beleid enz.). Het overleg dat naar aanleiding van een groenboek plaatsvindt, kan vervolgens tot de publicatie van een witboek leiden, waarin de resultaten van de discussie in de vorm van concrete actiemaatregelen van de Gemeenschap worden opgenomen.

Hanse Passage

Dit is een regionaal kaderprogramma binnen Interreg IIIC (2000-2006) waar de NHI-partners (zie Nieuwe Hanze Interregio) in participeren en regio's uit andere oude en nieuwe lidstaten van de EU. Er wordt gestreefd naar een voortzetting in de periode 2007-2013.
Webstek: www.hanse-passage.net

HNP / Huis van de Nederlandse Provincies

Is gevestigd te Brussel. Het HNP is naar Belgisch recht een internationale vereniging, de International Non Profit Association, oftewel INPA HNP.
Er is een dagelijks bestuur waarin elk van de vier landsdelen via een G.S.-lid is vertegenwoordigd. Alle provincies zijn via een G.S.-lid en het IPO via een db-lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. In het Huis zijn de contactfunctionarissen van de diverse provincies landsdeelsgewijs gehuisvest. Het Huis stelt samen met het Kenniscentrum Europa Decentraal en de VNG het op de provincies (en gemeenten) toegesneden wekelijkse nieuwsbulletin 'de Europese Ster' op, dat is te raadplegen op de webstek. Webstek: <http://www.nl-prov.be>

Interreg / doelstelling Coöperatie / Europese territoriale samenwerking

Interreg IV (2007-2013) heeft tot doel de grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking te stimuleren. Ook wel Europese territoriale samenwerking (ETS) genoemd. Samenwerking tussen regio's uit verschillende landen op projectbasis. Het programma bestaat uit drie onderdelen:

- grensoverschrijdende samenwerking, in SNN-land het EDR-gebied; <http://www.edr.org> (nederlands-, Duits- en Engelstalig);
- transnationale samenwerking, het SNN participeert in het Noordzeeprogramma; <http://www.interregnorthsea.org> (Engelstalig);
- interregionale samenwerking, het SNN participeert via de Nieuwe Hanze Interregio in de Hanse Passage (zie aldaar) en er wordt

gewerkt aan een opvolger. <http://www.interreg3c.net> (Engels- en Franstalig)

Interreg IVC: http://www.interreg3c.net/web/fic_en (Engels- en Franstalig)

Leader

Is het acroniem van 'Liaison entre actions de développement de l'économie rurale'. Met ingang van 1 januari 2007 wordt dit communautaire initiatief niet meer gevoed maar aangezien met behulp van dit fonds gesubsidieerde projecten nog een aantal jaren door lopen is het nog niet opgeheven. Tevens wordt voor onderdelen van het POP de leaderbenadering (van onderop) gehanteerd.

Life

Is een Europees subsidieprogramma dat drie onderdelen kent: milieu, natuur en bevordering duurzame ontwikkeling in derde landen.
Webstek: <http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm> (Engelstalig)

Lissabon strategie

Ook wel Lissabon agenda of doelstelling genoemd. Tijdens de Europese Raad van Lissabon in maart 2000 hebben de staatshoofden en regeringsleiders de strategie van Lissabon gelanceerd, die tot doel had van de Europese Unie vóór 2010 de meest concurrerende economie ter wereld te maken en volledige werkgelegenheid te scheppen. Deze strategie werd daarna op diverse bijeenkomsten van de Europese Raad verder uitgewerkt. Zij berust op drie pijlers:

- een economische pijler, die de overgang naar een concurrerende en dynamische kenniseconomie moet voorbereiden. Centraal hierbij staat dat een voortdurende aanpassing aan de ontwikkelingen van de informatiemaatschappij noodzakelijk is en dat op het gebied van onderzoek en ontwikkeling grote inspanningen moeten worden geleverd;
- een sociale pijler, die erop gericht is het Europees sociaal model te moderniseren door in menselijk potentieel te investeren en sociale uitsluiting te bestrijden. De lidstaten wordt gevraagd te investeren in onderwijs en beroepsopleiding en een actief werkgelegenheidsbeleid te voeren om de overgang naar een kenniseconomie te vergemakkelijken;
- een milieupijler, die de Europese Raad van Gothenburg in juni 2001 heeft toegevoegd en die er de aandacht op vestigt dat het belangrijk is bij de economische groei rekening te houden met de natuurlijke hulpbronnen.

Om de in 2000 vastgestelde doelen te bereiken, is een lijst met streefcijfers opgesteld. Omdat de betrokken beleidsgebieden vrijwel uitsluitend onder de aan de lidstaten voorbehouden bevoegdheden vallen, is een open coördinatiemethode ingevoerd, die ook het opstellen van nationale actieplannen inhield. De strategie van Lissabon legt niet alleen de richtsnoeren voor het economisch beleid vast, maar beoogde ook de bestaande coördinatieprocessen aan te passen en te versterken. Hierbij gaat het om het proces van Luxemburg voor werkgelegenheid, het proces van Cardiff voor de werking van de goederen-, de diensten- en de kapitaalmarkt en het proces van Keulen voor de macro-economische dialoog.

Uit de tussentijdse balans die de voormalige Nederlandse premier Wim Kok in 2005 heeft opgemaakt, is gebleken dat als gevolg van de bij de open coördinatiemethode aangewende indicatoren de rangorde van de doelstellingen uit het oog werd verloren, waardoor de strategie slechts

matige resultaten had opgeleverd.

Daarom heeft de Raad een nieuw partnerschap goedgekeurd, dat tot doel heeft de inspanningen te concentreren op de totstandbrenging van een grotere en meer duurzame groei en op de schepping van meer en kwalitatief hoogwaardiger werkgelegenheid. Wat de uitvoering betreft, is de coördinatieprocedure vereenvoudigd. De geïntegreerde richtsnoeren voor groei en werkgelegenheid worden nu voor een periode van drie jaar samen met de richtsnoeren voor het micro- en het macro-economisch beleid gepresenteerd. Zij vormen de basis voor zowel het programma van Lissabon als de nationale hervormingsprogramma's. Dankzij deze vereenvoudigde programmering kan de uitvoering van de strategie aan de hand van een enkel voortgangsverslag beter worden gevolgd. Elk jaar bespreekt de Europese Raad tijdens zijn voorjaarsstop de door de lidstaten gemelde voortgang. Zie ook Gothenburg strategie.

Mededinging

De mededingingsregels moeten zorgen voor de goede werking van een Europese economische ruimte die op de wetten van de vrije markt is gebaseerd. Het mededingingsbeleid van de Europese Gemeenschap (artikelen 85-94, hernummerd 81-89, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap) berust op vijf basisbeginselen:

- verbod van onderling afgestemde feitelijke gedragingen en van overeenkomsten en verenigingen tussen ondernemingen die de handel tussen lidstaten ongunstig kunnen beïnvloeden doordat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt gehinderd, beperkt of vervalst;
- verbod om misbruik te maken van een machtspositie op de gemeenschappelijke markt, voor zover de handel tussen lidstaten daardoor ongunstig kan worden beïnvloed;
- toezicht op steunmaatregelen die door een staat of met behulp van staatsmiddelen in welke vorm dan ook zijn bekostigd en die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen;
- preventief toezicht op concentraties met een Europese dimensie, door de voorgenomen allianties goed te keuren of te verbieden;
- liberalisering van bepaalde sectoren waar openbare of particuliere ondernemingen tot dusverre een monopoliepositie hadden, zoals de telecommunicatie-, de vervoers- of de energiemarkt.

Op de eerste twee beginselen kunnen evenwel uitzonderingen worden gemaakt, met name wanneer door een overeenkomst tussen ondernemingen de productie of de distributie van producten kan worden verbeterd of de technische vooruitgang kan worden bespoedigd. In het kader van nationale steunmaatregelen vormen subsidies van sociale aard, alsook steunmaatregelen om de cultuur en de instandhouding van het culturele erfgoed te bevorderen eveneens mogelijke uitzonderingen op de strikte toepassing van de mededingingsregels.

De moeilijkheid bij de tenuitvoerlegging van een doeltreffend mededingingsbeleid is gelegen in het feit dat de Gemeenschap onophoudelijk een afweging moet maken tussen soms tegenstrijdige belangen. Zij moet er namelijk op toezien dat:

- het streven naar volkomen concurrentie op de interne markt niet leidt tot een vermindering van het concurrentievermogen van de Europese ondernemingen op de wereldmarkt;
- de liberaliseringsmaatregelen geen bedreiging vormen voor de handhaving van diensten van algemeen belang die in fundamentele behoeften voorzien.

Mondialisering

Mondialisering, ook bekend onder het anglicisme globalisering, duidt op de opening van economieën en grenzen als gevolg van de toename van de handel en het kapitaalverkeer, het verkeer van mensen en ideeën en de verspreiding van informatie, kennis en techniek en van een dereguleringsproces. Dit proces, dat zich zowel op geografisch als op sectorniveau voordoet, is niet nieuw, maar is de laatste jaren wel in een stroomversnelling geraakt.

Mondialisering biedt veel mogelijkheden, hoewel het ook één van de grotere uitdagingen is waaraan de Europese Unie het hoofd moet bieden. Om het groeipotentieel van de mondialisering ten volle te benutten en een billijke verdeling van de voordelen van mondialisering te waarborgen, zorgt de Unie door middel van een goed multilateraal beheer voor de invoering van een model voor duurzame ontwikkeling, waardoor het mogelijk is economische groei, sociale samenhang en milieubescherming met elkaar te verzoenen.

NHI / Nieuwe Hanze Interregio

Een in 1991 opgericht bestuurlijk samenwerkingsverband van de provincies Groningen, Fryslân, Drenthe en Overijssel en de Duitse deelstaten Bremen en Nedersachsen. De samenwerking heeft in het bijzonder betrekking op economie, infrastructuur, interregionale samenwerking en hoger onderwijs. In de Stuurgroep is elke participant vertegenwoordigd. Het voorzitterschap rouleert. Het secretariaat is gevestigd in Oldenburg. Webstek: www.nhi-online.de (nederlands- en duitstalig).

Noordelijke Ontwikkelings As / NOA / Nordconnect

In 2005 heeft het SNN de nadruk op samenwerking met het Noordoosten van Europa van een inhoudelijke onderbouwing voorzien met de strategische visie op de Noordelijke Ontwikkelingsas (NOA). De basis hiervoor is het rapport *The Northeast-European Agenda for Noord-Nederland*. Aan de hand van de NOA wil het SNN tot een nauwere politieke en economische samenwerking in Noordoost Europa komen. In het rapport worden goede kansen voor Noord-Nederland gezien als het zich opwerpt als schakel tussen de centra in de Randstad, Noordwest Duitsland (Nedersachsen, Bremen en Hamburg), Scandinavië en Helsinki. De oost-as (Polen en Baltische Staten) is nu nog van minder betekenis maar zal in de toekomst zeker belangrijker worden. In de NOA-visie wordt beschreven hoe de kansen die worden gezien op deze as kunnen worden benut. Het gaat vooral om een bundeling van inspanningen in dezelfde geografische richting door overheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties om de politieke, culturele en economische netwerken uit te bouwen. De bestaande contacten met de Duitse bureaus kunnen daarbij goed als vertrekpunt dienen. Instrumenten om deze NOA-visie handen en voeten te geven kunnen onder andere worden gevonden in het Europese programma Interreg. Voor de herkenbaarheid van de potentiële partners wordt in internationaal verband de naam Nordconnect gebezigd. Webstek: <http://www.nordconnect.eu>

North Sea Commission

Dit is een regionale commissie van de CPMR bestaande uit regio's rondom de Noordzee. De commissie stond onder meer aan de wieg van het Interreg IIc programma in het Noordzee-gebied. Het voorzitterschap zetelt in het Noorse Skien (Telemarken). Het SNN is lid van de NSC en participeert in enkele werkgroepen. Webstek: <http://www.northsea.org> (engelstalig).

Ondernemingenbeleid

Dit heeft ten doel de oprichting en de ontwikkeling van ondernemingen in de Europese Unie te vergemakkelijken. De Europese Commissie coördineert de acties van de lidstaten op dit gebied en de Raad beslist unaniem, op voorstel van de Commissie en na raadpleging van het Europees Parlement, over de maatregelen ter ondersteuning van deze acties. Het ondernemingenbeleid is erop gericht de aanpassing van ondernemingen aan structurele wijzigingen en de ontwikkeling van ondernemingen, met name van het MKB, te bevorderen, en de samenwerking tussen ondernemingen en de exploitatie van de resultaten van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie te stimuleren. Tijdens de Europese Raad van Lissabon, van maart 2000, hebben de staatshoofden en regeringsleiders verklaard dat de Europese Unie in 2010 de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie ter wereld moet zijn.

Het ondernemingenbeleid draagt bij tot de verwezenlijking van dit doel door de ondernemingsgeest en innovatiedrang te stimuleren, door de voordelen van de interne markt optimaal te benutten en door het beleid van de lidstaten te coördineren door middel van benchmarking, de uitwisseling van goede werkwijzen en de ontwikkeling van de elektronische handel.

Plattelandontwikkeling

Plattelandontwikkeling, de tweede pijler van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), ligt in de lijn van de doelstellingen betreffende het concurrentievermogen van de Europese Raad van Lissabon (2000) en de duurzame ontwikkeling van de Europese Raad van Gothenburg (2001). Vier gebieden staan hierbij centraal:

- het concurrentievermogen van de landbouw-, voedings- en bosbouwsector;
- ruimtelijke ordening en milieubeheer;
- de kwaliteit van het leven en de diversificatie in plattelandsgebieden;
- het communautaire Leader-initiatief.

Om het concurrentievermogen te verbeteren wordt speciale aandacht besteed aan het menselijke en fysieke kapitaal in de landbouw-, voedings- en bosbouwsector en aan de kwaliteitsproductie. Er worden maatregelen ingevoerd ter bescherming en verbetering van de natuurlijke hulpbronnen, voor de instandhouding van landbouw- en bosbouwsystemen met een hoge natuurwaarde en voor het behoud van het cultuurlandschap. De kwaliteit van het leven in plattelandsgebieden wordt verbeterd door de diversificatie van de economische activiteiten aan te moedigen en door plaatselijke infrastructuren te ontwikkelen. Ten slotte wordt door het Leader-initiatief de diversificatie van de economische activiteiten in plattelandsgebieden bevorderd met behulp van innoverende, geïntegreerde en participatieve strategieën voor territoriale ontwikkeling.

Het beleid inzake plattelandontwikkeling heeft een eigen financieel kader en een eigen programmering. De Raad heeft voor de periode 2007-2013 strategische richtsnoeren vastgesteld, die de lidstaten omzetten in hun eigen strategieplannen. Alle maatregelen worden vanaf 1 januari 2007 uit één fonds gefinancierd, het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO). Zie ook gemeenschappelijk landbouwbeleid en ELFPO.

POP / Plattelandontwikkelingsplan

De uitwerking van het plattelandbeleid krijgt in Nederland gestalte in het nationale plattelandontwikkelingsplan. De uitvoering vindt plaats in de provinciale meerjarenplannen plattelandbeleid (PMjP). De beschik-

bare ELFPO-zijn aan de twaalf provincies toegekend voor toevoeging aan de budgetten van hun provinciale meerjarenplannen plattelandbeleid.

Publicatieblad (PB) van de Europese Unie

Verschijnt dagelijks in 23 talen. Het bestaat uit de L-reeks (wetgeving) en de C-reeks (informatie, voorbereidende werkzaamheden, mededelingen). In de S-reeks staan onder meer aanbestedingen, vooraankondigingen, aankondigingen van gegunde opdrachten voor overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten, zodat de aanbestedende diensten een optimaal resultaat tegen optimale kosten kunnen krijgen. Eur-lex is de databank voor het recht van de EU. Het biedt de teksten van verdragen, wetgeving, wetgeving in voorbereiding, jurisprudentie en parlementaire vragen. Webstek: www.eur-lex.europa.eu (alle talen van de Gemeenschap)

PreLex

Is de databank van de interinstitutionele procedures, zij biedt de mogelijkheid de belangrijkste fases van het besluitvormingsproces tussen de Commissie en de andere instellingen te volgen: stadium van de procedure, besluiten van de instellingen, namen van betrokken personen, verantwoordelijke diensten, document-referenties en de werkzaamheden van de verschillende betrokken instellingen (Europees Parlement, Raad, Comité van de Regio's, Europese Centrale Bank, Hof van Justitie, enz.) te volgen.

PreLex volgt alle voorstellen (wetgevende en begrotingsdossiers, sluiten van internationale overeenkomsten) en mededelingen van de Commissie, vanaf het moment dat ze aan de Raad of het Europees Parlement worden voorgelegd. Webstek: <http://ec.europa.eu/prelex/apcnet.cfm?CL=nl> (alle talen van de Gemeenschap)

Raad van de Europese Unie

Raad van ministers of Raad, is het belangrijkste besluitvormende orgaan van de Europese Unie. De Raad is samengesteld uit de ministers van de vijftien lidstaten die bevoegd zijn voor het onderwerp dat op de agenda staat: Buitenlandse Zaken, Landbouw, Industrie, Vervoer, enz. Er zij echter op gewezen dat de verschillende samenstelling van de Raad naar gelang van de behandelde vraagstukken geen afbreuk doet aan het beginsel dat deze instelling als een eenheid naar buiten treedt. Elk land van de Europese Unie bekleedt bij toerbeurt het voorzitterschap voor een periode van zes maanden. De besluiten van de Raad worden voorbereid door het Comité van permanente vertegenwoordigers van de lidstaten (Coreper), dat wordt bijgestaan door werkgroepen bestaande uit ambtenaren van de nationale regeringen. De Raad wordt bijgestaan door een secretariaat-generaal. Binnen de werkingssfeer van de eerste pijler worden de besluiten van de Raad genomen op basis van voorstellen van de Commissie.

Sedert de inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam (mei 1999) bekleedt de secretaris-generaal de functie van hoge vertegenwoordiger voor het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid. Hij wordt bijgestaan door een plaatsvervangend secretaris-generaal, die door de Raad met eenparigheid van stemmen wordt benoemd en die tot taak heeft het secretariaat-generaal van de Raad te leiden.

Bovendien zijn - met het oog op de uitbreiding van de Unie - bij het Verdrag van Nice de besluiten die worden genomen met gekwalificeerde meerderheid van stemmen uitgebreid naar andere gebieden en naar bepaalde onderdelen van beleidsgebieden waarvoor reeds gedeeltelijk een gekwalificeerde meerderheid geldt, zoals het gemeenschappelijk handelsbeleid.

RETI

Régions Européennes de Technologie industrielle. Een belangenorganisatie die zich aanvankelijk inzette voor doelstelling 2-regio's maar zich gaandeweg specialiseerde op industriële regio's. Ging in mei 2002 samen met CASTer (Conference and Association of Steel Territories) op in L'Association des Régions Industrielles Européennes of European Industrial Region Association / EIRA. Heeft 26 leden uit acht landen en is gevestigd in Brussel. Het SNN is lid van het RETI.

http://www.association-reti.org/eira_site/JC_VF.htm (frans-, engels-, Duits-, spaans- en italiaanstalig).

Schengen

Het Akkoord van Schengen is op 14 juni 1985 in het Luxemburgse Schengen ondertekend door België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland. Het akkoord beoogt (geleidelijke) afschaffing van de personencontroles aan de gemeenschappelijke grenzen en instelling van een regeling voor vrij verkeer voor alle personen die onderdaan zijn van de ondertekenende staten, de overige staten van de Gemeenschap en derde landen. Het Schengen-gebied is in de loop der jaren steeds verder uitgebreid: Italië is er in 1990 bijgekomen, Spanje en Portugal in 1991, Griekenland in 1992, Oostenrijk in 1995 en Denemarken, Finland en Zweden in 1996. IJsland en Noorwegen zijn ook partij bij de overeenkomst. Omdat voor nieuwe lidstaten geen opt-outs op de EU-verdragen werden toegestaan (de euro en Schengen zijn dus verplicht), tekenden zij op 1 mei 2004 ook voor het Schengenverdrag. De Europese Raad heeft op 6 december 2006 besloten dat de grenscontroles met betrekking tot de nieuwe Oost-Europese lidstaten en Malta tussen december 2007 en maart 2008 worden afgeschaft. Cyprus heeft laten weten dan nog niet klaar te zijn voor opheffing van de grenscontroles. Nadat de EU en op 26 oktober 2004 een overeenkomst tekenden betreffende de toetreding van Zwitserland tot het Schengengebied, volgde een referendum. De Zwitserse bevolking stemde in met toetreding. Het verdrag treedt voor Zwitserland, net als voor de nieuwe lidstaten, begin 2008 in werking. Omdat Zwitserland geen deel uitmaakt van de Europese Economische Ruimte blijft douanecontrole op goederen echter bestaan.

Stabiliteits- en groeipact

Het stabiliteits- en groeipact maakt deel uit van de derde fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU), die op 1 januari 1999 is begonnen. Het moet ervoor zorgen dat de begrotingsdiscipline van de lidstaten ook na de invoering van de euro wordt voortgezet. Het stabiliteits- en groeipact bestaat uit een resolutie van de Europese Raad (aangenomen op 17 juni 1997 te Amsterdam) en twee verordeningen van de Raad van 7 juli 1997 waarin de technische aspecten zijn geregeld (toezicht op de begrotingssituatie, coördinatie van het economisch beleid, procedure bij buitensporige tekorten). Naar aanleiding van discussies over de toepassing van het pact zijn de twee verordeningen in juni 2005 gewijzigd. De lidstaten hebben zich ertoe verplicht om op middellange termijn te zorgen voor een begrotingssituatie die vrijwel in evenwicht is en om vóór 1 maart 1999 aan de Raad en de Commissie een stabiliteitsprogramma voor te leggen (en dit vervolgens jaarlijks bij te werken). Lidstaten die niet aan de derde fase van de EMU deelnemen en de euro dus (nog) niet hebben ingevoerd, moeten een convergentieprogramma indienen. Het stabiliteits- en groeipact geeft de Raad de mogelijkheid om sancties op te leggen aan een deelnemende lidstaat die niet de nodige maatregelen neemt om een buitensporig tekort te beëindigen. In eerste instantie houdt de sanctie in dat de betrokken lidstaat een niet-

rentedragend bedrag bij de Gemeenschap moet deponeren, maar deze sanctie kan worden omgezet in een boete indien het buitensporige tekort in de volgende twee jaren niet wordt gecorrigeerd. De sancties worden evenwel niet automatisch opgelegd, maar pas nadat de Raad de omstandigheden in overweging heeft genomen.

Ter waarborging van de duurzame convergentie die nodig is voor de totstandbrenging van de EMU, zijn in het Verdrag vijf convergentiecriteria vastgesteld waaraan elke lidstaat moet voldoen om deel te kunnen nemen aan de derde fase van de EMU. Of aan deze criteria is voldaan, wordt beoordeeld aan de hand van verslagen van de Commissie en de Europese Centrale Bank (ECB). De criteria zijn:

- het overheidstekort mag niet meer dan 3 % van het bruto binnenlands product bedragen;
- de overheidsschuld mag niet meer dan 60 % van het bruto binnenlands product bedragen;
- een houdbare prijsontwikkeling en een gemiddeld inflatiepercentage dat, gemeten over een periode van één jaar vóór het onderzoek, niet meer dan 1,5% hoger ligt dan dat van ten hoogste de drie lidstaten die op het gebied van de prijsstabiliteit het best presteren;
- een gemiddelde nominale langetermijnrente die niet meer dan 2% hoger ligt dan die van ten hoogste de drie lidstaten die op het gebied van prijsstabiliteit het best presteren ;
- de normale fluctuatiemarges van het wisselkoersmechanisme van het Europees Monetair Stelsel dienen ten minste gedurende de laatste twee jaren vóór het onderzoek, zonder grote spanningen, te zijn aangehouden.

De convergentiecriteria beogen te waarborgen dat de economische ontwikkeling in het kader van de EMU evenwichtig is en geen spanningen tussen de lidstaten teweegbrengt. In dit verband zij erop gewezen dat de criteria met betrekking tot het overheidstekort en de overheidsschuld ook na de inwerkingtreding van de derde fase van de EMU in acht moeten worden genomen. Hiertoe is het stabiliteitspact gesloten tijdens de Europese Raad van Amsterdam in juni 1997.

Steunkaart

Dit is een door de Europese Commissie op voordracht van de betreffende lidstaat vastgestelde kaart van een lidstaat waarop de gebieden met een ontwikkelingsachterstand staan aangegeven waar extra steunmaatregelen aan bedrijven van kracht mogen zijn.

Steunmaatregelen van de lidstaat.

In artikel 87 (ex-artikel 92) van het EG-Verdrag worden als onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt beschouwd "de steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt". De Europese Commissie en het Hof van Justitie hebben van het begrip "steun" een zeer ruime interpretatie gegeven wat betreft het orgaan dat deze steun toekent, hetgeen kan gaan van de EU, de staat zelf tot de regionale of lagere overheden, van een orgaan waarin de staat rechtstreeks of onrechtstreeks een doorslaggevende invloed heeft tot aan een particulier of overheidsbedrijf enz. Zo wordt elk door de staat toegekend voordeel beschouwd als staatssteun wanneer:

- het een economisch voordeel oplevert voor de begunstigde;
- het op selectieve wijze aan bepaalde ondernemingen of voor bepaalde producten wordt toegekend;

- het kan leiden tot concurrentievervalsing;
- het van invloed is op het handelsverkeer tussen de lidstaten.

Het verbod geldt voor een zeer groot aantal steunmaatregelen, zowel directe (subsidies) als indirecte (zoals bijvoorbeeld maatregelen om de financiële lasten van een bedrijf te verlichten), en ongeacht de grondslag en het doel daarvan.

Een volledig verbod van staatssteun is echter onmogelijk en in artikel 87, leden 2 en 3 van het Verdrag zijn een aantal uitzonderingen vermeld voor steun die verenigbaar is of kan zijn met de gemeenschappelijke markt.

Uitgaande van artikel 88 (ex-artikel 93) van het Verdrag wordt in de procedureverordening betreffende staatssteun bepaald dat alle steunmaatregelen steeds ter kennis van de Commissie moeten worden gebracht en alleen met haar toestemming kunnen worden uitgevoerd. De verplichting tot voorafgaande kennisgeving aan de Commissie wordt echter afgezwakt door de verordening betreffende de controle van horizontale staatssteun uit hoofde waarvan de Commissie door middel van een verordening bepaalde categorieën steun kan vrijstellen voor voorafgaande goedkeuring. Het betreft met name steun op het gebied van opleiding, werkgelegenheid, kleine en middelgrote bedrijven/onderzoek en ontwikkeling. De Commissie heeft door middel van richtsnoeren en kaderregelingen de voorwaarden verduidelijkt waaronder andere vormen van staatssteun met het oog op horizontale doelstellingen kunnen worden toegekend, zoals met name steun op het gebied van regionale ontwikkeling, milieu en onderzoek en innovatie. In actieplan staatssteun heeft de Commissie een aantal hervormingen aangekondigd, die voorzien in bundeling, verruiming van de vrijstellingsverordeningen, minder administratieve verplichtingen en aanpassingen aan de economische ontwikkelingen.

Structuurfondsen en Cohesiefonds

De Structuurfondsen en het Cohesiefonds zijn de financiële instrumenten van de Europese Unie (EU) voor het regionaal beleid, ook wel cohesiebeleid genoemd. Met dit beleid streeft de Unie ernaar het verschil in ontwikkeling tussen de regio's en de lidstaten te verkleinen. De fondsen zijn een belangrijk instrument ter bevordering van de economische, sociale en territoriale samenhang.

Voor het regionaal beleid is voor de periode 2007-2013 een bedrag van bijna € 348 miljard uitgetrokken: € 278 miljard voor de Structuurfondsen en € 70 miljard voor het Cohesiefonds. Dat is ongeveer 35% van de communautaire begroting en de op een na grootste begrotingspost. Er zijn twee Structuurfondsen:

- het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO) is thans het belangrijkste Structuurfonds. Via dit fonds, dat in hoofdzaak op bedrijven gericht is, worden sinds 1975 infrastructuurwerken en productie-investeringen waarmee werkgelegenheid wordt geschapen, medegefinancierd;
- het Europees Sociaal Fonds (ESF), dat in 1958 werd opgericht, ondersteunt de beroepsintegratie van werklozen en kansarme bevolkingsgroepen door de financiering van opleidingsacties.

Om de economische, sociale en territoriale convergentie te versnellen, heeft de Europese Unie in 1994 een Cohesiefonds ingesteld. Dit is bestemd voor landen waarvan het BBP per inwoner minder dan 90% van het gemiddelde voor de Gemeenschap bedraagt. Het Cohesiefonds heeft tot doel infrastructuurprojecten op het gebied van milieu en vervoer te financieren. Aan de steun van het fonds zijn echter een aantal voorwaarden verbonden. Wanneer het begrotingstekort van een begunstigde lidstaat groter is dan 3% van het BBP van dat land (convergentieregels van de Economische en Monetaire Unie) worden

geen nieuwe projecten goedgekeurd zolang het begrotingstekort niet onder controle is gebracht.

Deze fondsen zijn bestemd voor de financiering van het regionaal beleid tussen 2007 en 2013 in het kader van drie nieuwe doelstellingen:

- de doelstelling "Convergentie", die beoogt de convergentie van achtergebleven lidstaten en regio's in de EU te bespoedigen door een verbetering van de voorwaarden voor groei en werkgelegenheid. Deze doelstelling wordt gefinancierd door het EFRO, het ESF en het Cohesiefonds. Aan deze doelstelling wordt 81,5% van de toegekende middelen besteed. De maximumbijdrage aan medegefinancierde openbare uitgaven bedraagt 75% voor het EFRO en het ESF en 85% voor het Cohesiefonds;
- de doelstelling "Regionaal concurrentievermogen en werkgelegenheid", kortweg concurrentie genoemd, moet het mogelijk maken op economische en sociale veranderingen te anticiperen en innovatie, ondernemerschap, milieubescherming en de ontwikkeling van inclusieve arbeidsmarkten te bevorderen in regio's die niet onder de doelstelling "Convergentie" vallen. Aan deze doelstelling, die wordt gefinancierd door het EFRO en het ESF, wordt 16% van de toegekende middelen besteed. Maatregelen die onder deze doelstelling vallen, kunnen tot maximaal 50% van de openbare uitgaven worden medegefinancierd;
- de doelstelling "Europese territoriale samenwerking", kortweg coöperatie of Interreg genoemd, beoogt de grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking te intensiveren bij de stads-, plattelands- en kustontwikkeling, de ontwikkeling van economische relaties en de vorming van netwerken voor kleine en middelgrote bedrijven (het MKB). Aan deze doelstelling, die wordt gefinancierd door het EFRO, wordt 2,5% van de toegekende middelen besteed. Maatregelen die onder deze doelstelling vallen, kunnen tot maximaal 75% van de openbare uitgaven worden medegefinancierd.

De steun van de Structuurfondsen en van het Cohesiefonds wordt altijd toegekend als medefinanciering. De percentages kunnen worden verminderd op basis van het principe "de vervuiler betaalt" of wanneer een project inkomsten genereert. Het spreekt voor zich dat de Europese regelgeving inzake concurrentie, milieu en de gunning van overheidsopdrachten moet worden nageleefd. Zie ook economische, sociale en territoriale samenhang.

Subsidiariteit.

Dit beginsel beoogt een besluitvorming te garanderen die zo dicht mogelijk bij de burger staat, waarbij voortdurend wordt nagegaan of de op communautair niveau te ondernemen actie gerechtvaardigd is in verhouding tot de mogelijkheden die op nationaal, regionaal of lokaal niveau worden geboden. Concreet betekent dit dat de Unie slechts optreedt - behalve voor gebieden die onder haar exclusieve bevoegdheid vallen - wanneer haar optreden doeltreffender is dan een optreden op nationaal, regionaal of lokaal vlak. Subsidiariteit is nauw verbonden met het evenredigheids- en het noodzakelijkheidsbeginsel, die inhouden dat het optreden van de Unie niet verder moet gaan dan datgene wat nodig is om de doelstellingen van het Verdrag te bereiken.

Op de Europese Raad van Edinburgh van december 1992 werden de basisbeginselen van het begrip subsidiariteit vastgesteld en richtsnoeren gegeven voor de uitlegging van artikel 5 (oud artikel 3 B), waarbij subsidiariteit in het Verdrag betreffende de Europese Unie wordt verankerd. De conclusies van deze Europese Raad zijn opgenomen in een verklaring die tot de dag van vandaag als hoeksteen voor het subsidiariteitsbeginsel dient.

Trans-Europese netwerken (TEN)

De trans-Europese netwerken moeten ertoe bijdragen Europese regio's en netwerken met elkaar te verbinden door een moderne, doeltreffende infrastructuur. Dergelijke netwerken zijn onontbeerlijk voor een goede werking van de interne markt omdat zij zorgen voor een vrij verkeer van goederen, personen en diensten. TEN zijn er voor drie sectoren:

- TEN-vervoer (TEN-V) voor het wegvervoer en het gecombineerd vervoer, de binnenwateren en zeehavens en het Europees netwerk van hogesnelheidstreinen. Tot deze categorie behoren ook de intelligente verkeersgeleidingssystemen en het Galileo-project, het Europese systeem voor radionavigatie per satelliet;
- TEN-energie (TEN-E) voor de sectoren elektriciteit en aardgas. Zij dragen bij tot de verwezenlijking van een interne markt voor energie en vergemakkelijken de continuïteit van de energievoorziening;
- TEN-telecommunicatie (eTen) om op telecommunicatienetwerken gebaseerde elektronische diensten te ontplooien. Deze diensten zijn sterk gericht op de overheid en spelen een centrale rol in het eEurope-initiatief "Een informatiemaatschappij voor iedereen".

VRE / AER

Vergadering van Regio's in Europa / Assembly of European Regions Staat ook bekend als Assemblée des Régions d'Europe / ARE en als Versammlung der Regionen Europas / VRE. Werd opgericht in 1985 en is kantoorhoudend in Straatsburg. Regio's in geheel Europa en ook regio's buiten de Unie kunnen lid worden De VRE richt zich in politieke zin vooral op de bevordering van de positie van het regionale- of middenbestuur. Dit streven wordt aangeduid als regionalisme. De ARE is een politieke organisatie van Europese regio's en de spreekbuis voor hun belangen op Europees en internationaal niveau. Heeft 250 leden uit 32 landen, waaronder drie Nederlandse provincies. Webstek: www.are-regions-europe.org (engels-, frans- en duitstalig).

Witboeken

Dit zijn door de Commissie gepubliceerde documenten waarin voorstellen voor communautaire maatregelen op bepaalde terreinen zijn opgenomen. Soms zijn zij het vervolg op groenboeken die ten doel hebben een raadplegingsprocedure op Europees niveau te initiëren. Als voorbeeld kunnen worden genoemd de witboeken over de voltooiing van de interne markt, over "groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid" of over het nader tot elkaar brengen van de wetgevingen van de geassocieerde landen van Midden- en Oost-Europa op terreinen die de interne markt raken. Indien een witboek gunstig wordt ontvangen door de Raad, bestaat de mogelijkheid dat een communautair actieprogramma op het betrokken terrein wordt vastgesteld.

WTO

Engelse afkorting voor Wereld Handels organisatie. Per 1 januari 1995 voortgekomen uit de Uruguay-ronde (1986-1994) van de in 1947 opgerichte GATT, General Agreement on Tariffs and Trade. De GATT en nu de WTO vormt de handelspolitieke rechtsorde. Een eerlijk en rechtvaardig wereldhandelsstelsel vereist dat de wereldhandelsstromen aan spelregels worden gebonden en dat deze ook effectief kunnen worden gehandhaafd. De rechten en plichten van de deelnemers moeten in een bindend systeem worden vastgelegd, met de mogelijkheid van geschillenbeslechting in geval van en conflict. Hieraan dienen alle partijen te zijn gebonden ongeacht hun economische gewicht. Alleen op deze wijze kan ervoor worden zorggedragen dat niet het recht van de sterkste geldt, maar het recht van

internationale verdragen, hetgeen tevens een dam opwerpt tegen een terugval naar protectionisme. Dit garandeert rechtszekerheid voor de verschillende deelnemende partijen en creëert tevens gelijkwaardigheid. Dit laatste vereist tevens dat de spelregels door alle partijen gezamenlijk en op basis van consensus worden vastgesteld.

Het hart van het systeem, dat bekend staat als multilateraal handels-systeem, zijn de WTO-overeenkomsten waarover de leden in zgn. rondes hebben onderhandeld, die vervolgens door de leden werden ondertekend en die uiteindelijk werden geratificeerd door hun parlementen. De vijfde ministeriële WTO-conferentie werd in november 2001 te Doha in Qatar afgesloten met het besluit na acht jaar een nieuwe onderhandelingsronde te starten, de Doha-ronde. Op de agenda staan ondermeer een verdere vrijmaking van de wereldhandel door de afbouw van tarieven en van niet-tarifaire handelsbelemmeringen, het vrijmaken van de dienstenhandel en het verminderen van de landbouwsteun. Deze overeenkomsten zijn de wettelijke grondbeginselen voor internationale handel. Belangrijk is dat het bindende overeenkomsten zijn die de lidstaten belangrijke handelsrechten garanderen. Zij binden ook regeringen om hun handelsbeleid binnen overeengekomen grenzen te voeren. Opgemerkt zij dat de WTO-organisatie slechts facilitator is van dit systeem. Per 11 januari 2007 waren er 150 leden. Gevestigd in Genève. Webstek: www.wto.org (engels-, frans- en spaanstalig).

---

www.snn.eu